

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

MARINA MORARI
PAVLINA ZAVATIN

V

Educație muzicală

Manual pentru clasa a V-a

ȘTIINȚA

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

MARINA MORARI PAVLINA ZAVATIN

Educație **muzicală**

Manual pentru clasa a V-a

Știința, 2023

Acest manual este proprietate publică, editat din bugetul de stat, sursa: Ministerul Educației și Cercetării, și transmis cu titlu gratuit.

Manualul școlar a fost elaborat în conformitate cu prevederile Curriculumului la disciplină, aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 906, din 17 iulie 2019.

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 446, din 12 mai 2023, ca urmare a evaluării calității metodic-științifice.

(Denumirea instituției de învățământ)

EVIDENȚA UTILIZĂRII MANUALULUI:

Anul de folosire	Numele și prenumele elevului	Anul de studii	Aspectul manualului	
			La primire	La returnare

Dirigintele clasei verifică dacă numele, prenumele elevului sunt scrise corect.

Elevii nu vor face niciun fel de însemnări în manual.

Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia de diriginte cu unul dintre calificativele: nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător.

ÎNȚREPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16 (anticamera); (+373 22) 73-99-94 (marketing)
(+373 22) 73-99-83 (depozit); fax: (+373 22) 73-96-27
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Responsabil de ediție: Larisa Dohotaru

Redactor: Mariana Belenciuc

Redactor tehnic: Nina Duduciuc

Machetare computerizată: Romeo Șveț

Copertă: Romeo Șveț

Surse foto: moldovaconcert.md, bnjoc.md, pexels.com, wikipedia.wordpress.com, freepik.com, pixabay.com

Î.E.P. Știința se obligă să achite deținătorilor de copyright, care încă nu au fost contactați, costurile de reproducere a imaginilor folosite în prezenta ediție.

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Morari, Marina.

Educație muzicală: Manual pentru clasa a 5-a / Marina Morari, Pavlina Zavatin; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. – [Chișinău]: Știința, 2023 (Combinatul Poligrafic). – 80 p.: il. color, n. muz.
Editat din bugetul de stat.

ISMN 979-0-3481-0109-5.

ISBN 978-9975-85-392-7.

Imprimare la **COMBINATUL POLIGRAFIC**

str. Petru Movilă, 35, MD-2004, Chișinău, Republica Moldova, Comanda nr.

© Marina Morari, Pavlina Zavatin. 2023

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința. 2023

Dragi eleve și elevi!

Lumea artei sunetelor muzicale este necuprinsă și, în același timp, foarte variată. Cunoașterea muzicii începe de la înțelegerea că cele mai răspândite genuri muzicale sunt **cântecul, dansul și marșul**.

Muzica redă viața prin melodii, ritmuri, armonii de timbruri ale vocilor omenești și ale instrumentelor. Astfel, manualul propus vă va iniția treptat în **limbajul muzicii**.

De asemenea, veți afla că diversitatea în lumea magică a artei muzicale se datorează prezenței celor trei tipuri de muzică în creații de **diferite genuri**: operă, balet, simfonie etc.

Toate acestea și multe altele le veți însuși de la o lecție la alta, participând la diferite **activități muzicale**.

Mult succes!

Rubricile din paginile manualului

Descoperă!

Utilizarea întrebărilor, exercițiilor, activităților pentru a afla ceva deosebit despre muzică.

Amintește-ți!

Rememorarea noțiunilor însușite anterior, necesare la lecție.

Cântați!

Exprimarea vocală sau instrumentală.

Exersează!

Efectuarea exercițiilor pentru dobândirea anumitor competențe.

Explorează!

Descoperirea prin cercetare și activități practice.

Audiază!

Audierea compozițiilor muzicale studiate.

Aplică!

Punerea în practică a cunoștințelor după modelul propus.

Te provoc!

Studierea complementară a muzicii.

Fii creativ!

Aplicarea creativă a cunoștințelor.

E bine să mai știi!

Aflarea informațiilor despre muzică și compozitori.

Înainte de audiție:

Căutarea informațiilor suplimentare.

Interpretați!

Interpretarea ritmurilor, melodiilor la instrumente muzicale pentru copii.

Cuprins

1	Muzica în viața mea	5
	Rolul muzicii în viața omului	8
	Cum cântăm?	9
	Cum audiem muzica?	10
	Durata sunetelor	12
	Înălțimea sunetelor	14
	Intonația muzicală	18
	Evenimentul sonor	20
	Activitățile muzicale în viața omului	22
	<i>Evaluare</i>	25
2	Expresivitatea discursului muzical	26
	Ritmul în viață și muzică	27
	Sincopa muzicală	31
	Tempoul în muzică	34
	Timbrul muzical	38
	Timbrul vocilor umane	39
	Timbrul instrumentelor muzicale	40
	Nuanțele dinamice în muzică	42
	Melodia – principal mijloc de expresie muzicală	44
	Melodii celebre în muzică	47
	<i>Evaluare</i>	49
3	Organizarea ideilor muzicale într-o creație	50
	Forme muzicale simple. Forma monopartită	51
	Forma muzicală bipartită	55
	Forma muzicală tripartită	58
	Forme muzicale compuse	61
	Forma muzicală – temă cu variațiuni	63
	<i>Evaluare</i>	65
4	Varietatea genurilor muzicale	66
	Genurile muzicale primare: cântecul, dansul, marșul	67
	Cântul vocal și coral în genurile de cantată, oratoriu	70
	Expresivitatea și descriptivitatea muzicii în genurile instrumentale	72
	Genurile muzicii dramatice	76
	<i>Evaluare</i>	80

Muzica în viața mea

1

O compoziție muzicală, drept creație de artă, exprimă un mesaj, comunică un conținut organizat într-o formă, ordine anumită. Valoarea unei compoziții muzicale iese în evidență în urma activității oamenilor de creație. Numai prin audiere, interpretare, cânt și gândire putem descoperi și aprecia frumosul în creația muzicală.

Din timpuri străvechi s-a observat influența benefică a muzicii asupra omului. Muzica însoțește, înfrumusețează, influențează diferite evenimente din viața noastră. Compozițiile muzicale „povestesc”, descriu un gând, exprimă o stare emoțională. Muzica ne relaxează sau ne concentrează atenția asupra unor lucruri, evenimente. Audiția creațiilor muzicale creează o stare de bine, îmbunătățește memoria, gândirea, influențează comportamentul nostru.

Cântul ne unește în jurul unor valori, ne inspiră, stabilește o atmosferă de comunicare. Interpretarea la instrumente muzicale oferă posibilități de comunicare și exprimare creativă prin intermediul sunetelor. Prin muzică și activitățile muzicale descoperim lumea, ne cunoaștem pe noi înșine.

În această unitate vei învăța:

PROIECT STEAM

„Magia sunetului”
(pagina 16)

- să identifici activitățile muzicale din viața oamenilor și viața ta;
- să comunici cu muzica prin audiere și interpretare;
- să descoperi sensurile sunetelor în intonația muzicală;
- să deosebești modul de executare *legato* și *staccato* în melodie;
- să execuți desene ritmice la măsura de $2/4$ și $3/4$;
- să audiezi creații muzicale;
- să caracterizezi expresivitatea emoțională într-o piesă muzicală;
- să identifici evenimentul sonor într-o creație muzicală;
- să urmărești reprezentarea grafică a unui eveniment sonor;
- să interpretezi expresiv muzica;
- să intonezi cântece în diferite variante;
- să utilizezi corect terminologia muzicală.

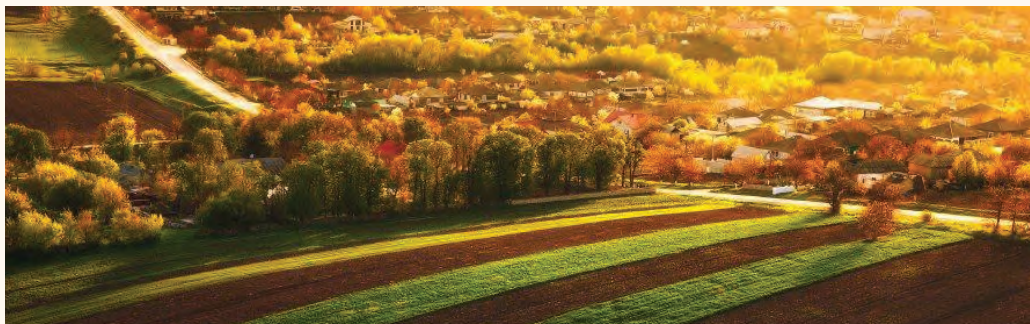
Imnul de Stat al Republicii Moldova

Limba noastră

Versuri: Alexei Mateevici
Muzică: Alexandru Cristea

Lim-ba noa-stră-i o co-moa - ră În a-dân-curi în-fun-da - tă,
Un și - rag de pia-tră ra - ră Pe mo - și - e re-văr-sa - tă.
Lim-ba noa-stră-i foc, ce ar - de Într-un neam, ce fă - ră ves - te
Lim-ba noa-stră-i lim-bă sfân - tă, Lim-ba ve - chi-lor ca - za - nii,
S-a tre - zit din somn de moar-te Ca vi-tea-zul din po-ves - te.
Ca-re-o plâng și ca - re-o cân - tă Pe la vat-ra lor ță - ra - nii.
Lim-ba noa-stră-i frun-ză ver - de, Zbu-ciu-mul din cod-rii veș - nici,
Ră - să - ri - va o co-moa - ră În a - dâ-n-curi în-fun-da - tă,
Nis-trul lin, ce-n va-luri pier-de Ai lu - ce - fe - ri - lor sfeș - nici.
Un și - rag de pia-tră ra - ră Pe mo - și - e re-văr - sa - tă.

Imnul de Stat al Republicii Moldova este un simbol al suveranității și independenței statului. Respectul profund față de Imnul de Stat al Republicii Moldova este o datorie patriotică a fiecărui cetățean.

În anul 1995, cântecul „Limba noastră”, versuri de Alexei Mateevici, muzică de Alexandru Cristea, a fost aprobat ca Imn de Stat al Republicii Moldova prin lege. Versurile și muzica acestui imn exprimă sentimente de adâncă dragoste și prețuire pentru limba română – creație a poporului nostru – de-a lungul existenței sale istorice.

Descoperă!

Imnul este o piesă muzicală cu caracter solemn, compus pentru a admira, prețui, lăuda, adora, adresată, deseori, unei țări având funcția de emblemă muzicală a unei națiuni și se întonează în împrejurări oficiale sau de sărbători naționale. Imnul, precum stema și drapelul, reprezintă simbolul unui stat.

La intonarea publică a Imnului de Stat al Republicii Moldova se stă în picioare. Acest imn se întonează în interpretare orchestrală și vocală.

Explorează!

- Ascultă pe internet Imnul de Stat al Republicii Moldova.
- Descoperă din imagini în ce împrejurări de viață poate suna acest imn.
- Intonează melodia Imnului de Stat al Republicii Moldova.
- Alege expresivitatea melodiei pentru textul strofelor în care limba română este comparată cu un tezaur spiritual al existenței neamului.

Rolul muzicii în viața omului

În viața fiecărui om este prezentă muzica: când suntem triști sau veseli, când muncim sau ne odihnim. Muzica ce sună în familie, la manifestări culturale, în emisiuni televizate, programe de concert etc. poate influența caracterul tău și modul în care vezi viața. Fiecare om poate găsi muzica prin care își poate exprima, îmbogăți și înfrumuseța viața. Este foarte importantă alegerea muzicii de valoare pentru audiții și interpretare.

Te provoc!

- Explică de ce muzica poate influența viața oamenilor.
- Interpretați expresiv cântecul „Țara mea”.

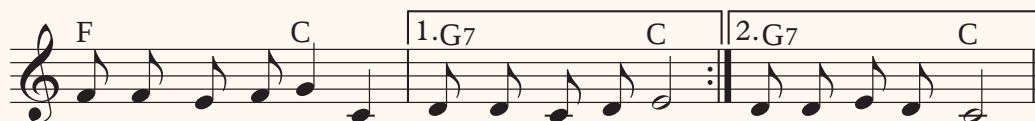
Țara mea

Versuri: Viorica Covalachi
Muzică: Eugen Doga

Moderat

1. Cre - ște un neam sub soa - re, Într-o lu - me ma-re-ma-re
Flu - tu-rași în - cep să zboa-re, Ma-cii vor să dea în floa-re

Cu po-vești și vi-se-as-cun-se-n pă-pă-dii.
Ploa-ia scal-dă gli-a-n _____ cân-tec de co - pil.

Refren:

Ci-ne, ci-ne ști - e? Să-n-tre-băm de flori: Un-de es-te ca - sa

săr - bă - to - ri - lor? Ci - ne, ci - ne ști - e? Să-n-tre-băm de-o stea:

Doi - ne - le și ho - ra spun că-i ța - ra mea. Ța - ra mea!

2. Este-un plai anume
Legănat de zâne bune,
Codrii stau aproape,
Păsări și câmpii.

Greierii pornesc să sară,
Roua rece să tresară,
Zorii scaldă ceru-n
Tril de ciocârlii.
Refren.

Amintește-ți!

Regulile la cânt

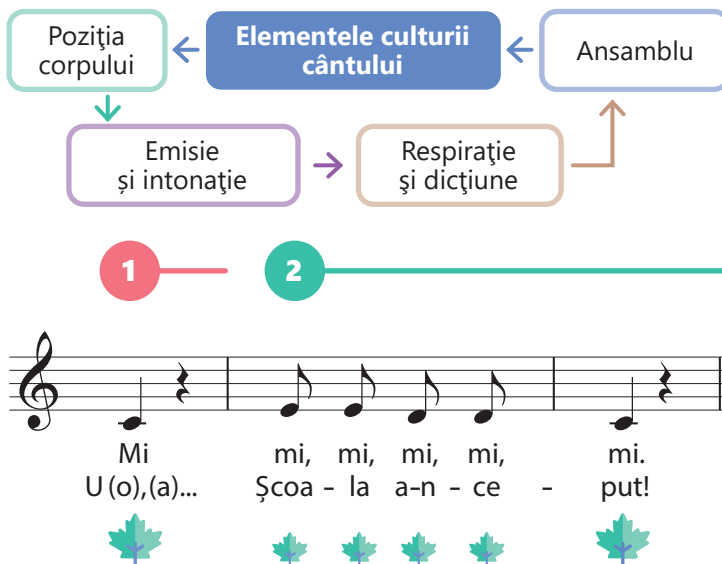
1. Începem și sfârșim cântul toți odată.
2. Inspirăm aerul liniștit, fără a ridica umerii, ținând spatele drept.
3. Deschidem gura pe verticală, cu buzele ușor rotunjite în timpul emisiei vocale.
4. Pronunțăm clar cuvintele.
5. Potrivim intensitatea vocii cu cea a colegilor.

Cântați!

- Exersați vocile interpretând melodia propusă. Acompaniați diferențiat fraza muzicală cu bătai din palme (frunze mari) și pocnituri de degete (frunze mici).
- Interpretați cântecul „Copii, școala a-nceput!”

Cum cântăm?

Pentru o intonare corectă (justă), frumoasă și îngrijită în timpul cântului, este necesară exersarea vocii. Un rol important de asemenea îi revine urechii muzicale, care captează sunetul. Emisia este producerea sunetului în timpul expirației. Se inspiră adânc și se expiră lent. Nu se forțează vocea când se cântă. Tăria exagerată distruge vocea și face sunetul emis să se audă forțat.

Copii, școala a-nceput!

Versuri și muzică: Dorica Buzdugan

Allegro

1. Va - can - ța a tre - cut, co - pii, Ce bi - ne - am pe - tre - cut. E toam - nă, clo - po - țe - lul su - nă, Școa - la a - n - ce - put!

2. Pe bănci ne-așteaptă cărți, caiete.
Hai, veniți, copii!
Să fim atenți și în carnet
S-avem doar bucurii.
S-avem doar bucurii!

3. Salut, copii! Profesori dragi.
La școală-am revenit,
Li-li-lu-lu lu-lu-la-li!
Bine v-am regăsit.
Bine v-am regăsit!

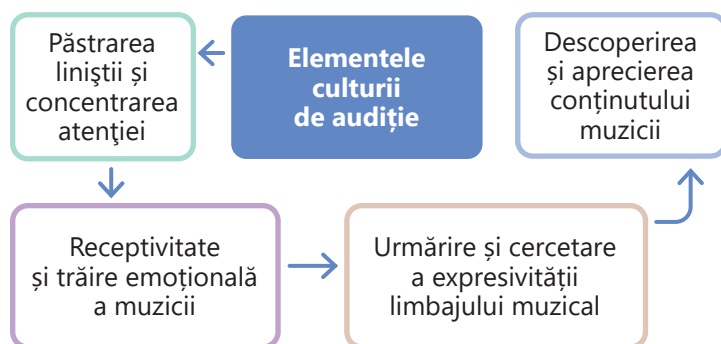
Cum audiem muzica?

Activitatea de audiție este o comunicare. Primul pas în această comunicare este răspunsul nostru emoțional la muzică.

O compoziție muzicală poate genera una sau mai multe stări emoționale. Aceasta poate conține una sau mai multe părți (evenimente sonore). Începutul unei părți noi dintr-o compoziție se manifestă prin schimbarea stării emoționale și a expresivității elementelor de limbaj muzical. Urmărind expresivitatea elementelor respective (melodie, tempo, ritm, dinamică, mod etc.), descoperim conținutul, imaginea muzicală – ceva despre ce „povestește” muzica prin sunete.

Muzica se audiază în liniște, urmărind atent ce și cum „povestesc”, exprimă sunetele. Pentru a descoperi sensurile ascunse ale unei compoziții muzicale, o putem audia de mai multe ori.

Informațiile despre istoria creației, genul muzical și autorul muzicii completează cunoștințele noastre.

Sala cu orgă, Chișinău

Amintește-ți!

Reguli de audiție

1. Facem liniște totală înainte ca muzica să înceapă a suna.
2. Ne concentrăm atenția asupra celor propuse de a fi urmărite în lucrarea muzicală.
3. Menținem liniștea până când lucrarea muzicală va suna în întregime.
4. Ne obișnuim să ascultăm muzica la un volum potrivit de tare.
5. Îngăduim câteva clipe să se potolească impresiile, apoi începem discuția despre muzica audiată.

Te provoc!

- Comentează fraza: „Arta este mijloc de comunicare cu oamenii” (A.S. Dargomîjski).
- Creează o listă cu titlurile și autorii creațiilor muzicale după criteriile:
 - a) tempo repede, potrivit, rar;
 - b) muzică pentru un instrument solo: cu corzi, de suflat, de percuție;
 - c) compoziție de muzică tradițională, religioasă, academică.
- Selectează citate și aforisme cu care poate fi explicat rolul muzicii în viața ta.

E bine să mai știi!

Piesa de concert este o compoziție muzicală destinată interpretării la un instrument solo sau la mai multe instrumente orchestrale într-un program de concert. Are caracterul virtuoz și se constituie din câteva părți.

Audiază!

- Audiază piesa de concert „Sărbătoreasca” de C. Rusnac.
- Sesizează în timpul audierii acestei piese de concert începutul părților.
- Selectează și notează pe caiet cuvinte potrivite stării emoționale pentru fiecare parte din piesa respectivă.
- Identifică și caracterizează elementele de limbaj prin care deosebim muzica din părțile piesei de concert „Sărbătoreasca”.
- Caracterizează muzica acesteia, completând pe caiet tabelul alăturat.
- Creează un poster: reprezintă relația dintre starea emoțională a muzicii cu diferite activități și momente din viața omului.

Constantin RUSNAC
(n. 1948)

Piesa de concert Sărbătoreasca

Compozitorul Constantin Rusnac a adus o contribuție substanțială la promovarea culturii și artei naționale. Maestrul Rusnac a creat muzică inspirată din folclorul muzical din Moldova.

Piesa de concert „Sărbătoreasca” a devenit celebră datorită frumuseții melodiilor și ritmurilor

în spiritul folclorului moldovenesc. Această piesă (numită și „Poem despre Moldova”) este destinată pentru interpretare orchestrei de muzică populară și are o formă tripartită.

Părțile întâi și a treia se aseamănă, având caracterul dansului popular sârba. În partea mediană sună o melodie liniștită și duioasă. Caracterul cantabil al piesei poate fi asociat cu duioșia și tandrețea chipului feminin, iar energia ritmului dansant – cu voioșia și hărnicia neamului.

Muzica piesei de concert „Sărbătoreasca” aduce multă satisfacție și bucurie publicului. Acestea vin din credoul compozitorului: „Ofrande aduse-acestui neam – să le avem pe veci în inimă și-n gând”.

Criterii	Partea I	Partea a II-a	Partea a III-a
Dispoziție	Senină, solemnă, festivă		
Tipul melodiei	Dansant		
Tempo	Repede		
Conturul melodic			

Înainte de audiere:

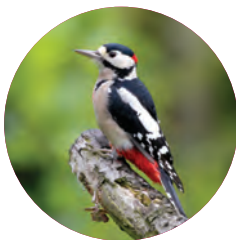
- Adună informații despre compozitorul Constantin Rusnac după reperele: (1) Când și unde s-a născut? (2) Unde a studiat muzica? (3) Care sunt cele mai importante realizări în domeniul muzicii?
- Creează o „Carte de vizită” a compozitorului în temeiul informațiilor adunate. Prezintă colegilor produsul.
- Amintește-ți cum audiem muzica?

Durata sunetelor

Durata sunetului este calitatea acestuia de a se produce într-o fracțiune mai mare sau mai mică de timp. Cu ajutorul duratelor, diferențiem un sunet scurt de unul lung. În scris, durata sunetelor muzicale este reprezentată prin simboluri: note, pauze, legato, punct, coroană. Durata sunetelor muzicale generează *tempoul* și *ritmul* muzical cu componentele sale (măsura, valorile de note, formulele ritmice etc.).

Amintește-ți!

- Care este diferența dintre zgomot și sunet?
- Care sunt însușirile sunetului muzical?
- Ce silabe ritmice corespund duratelor sunetelor?

Fii creativ!

- Asociază imaginilor din stânga o succesiune de durate potrivite, pentru a crea ritmuri expresive: „foșnetul frunzelor”, „căderea apei”, „loviturile ciocănitorei” etc.
- Completează, pe caiet, schemele desenelor ritmice: (a) cu măsura; (b) cu măsura, durata potrivită a notelor, bara de măsură.

a

Pas, pas, iu - te, pas. lu - te, iu-te, pas, pas.
Un, doi: iu - te, pas! Ba-tem ve-sel rit - mul.

b

Exersează!

- Studiază imaginea (a), apoi reprezintă, prin mișcarea mâinilor, măsura de doi timpi (pulsția timpilor este sugerată prin inimi).
- Citește succesiunea silabelor ritmice din imagine (a), respectând măsura de doi timpi.

Amintește-ți!

Fiecare compoziție muzicală are propria pulsație ritmică, dată de alternanța timpilor accentuați și neaccentuați.

La măsura de doi timpi, primul este accentuat, iar al doilea neaccentuat (a).

La măsura de trei timpi, un timp accentuat este urmat de doi timpi neaccentuați (b).

La măsura de patru timpi, primul timp este accentuat, timpul al treilea este puțin accentuat, timpii al doilea și al patrulea – neaccentuați (c).

a

1 2 1 2 1 2 1 2

Toa - mna-i meș - te - ri - ță ma - re,
Țe - se pes - te plai co - voa - re,

b

1 2 3 1 2 3

Mu - zi - că ve - se - lă
cân - tă fan - fa - re - le.

c

1 2 3 4 1 2 3 4

Ră - sai, soa - re ma - re, ma - re,
Pes - te co - dru și o - goa - re.

Exersează!

- Citește ritmic textul din exercițiile de mai sus (a, b, c), respectând pulsația corespunzătoare măsurii.
- Executați desenele ritmice de mai jos sub formă de ecou, apoi de dialog.

Descoperă!

- Cum se succed periodic timpii accentuați și neaccentuați în diferite măsuri?
- Cum se grupează duratele în desenele ritmice la măsura de 2/4, 3/4 și 4/4?

2/4

3/4

4/4

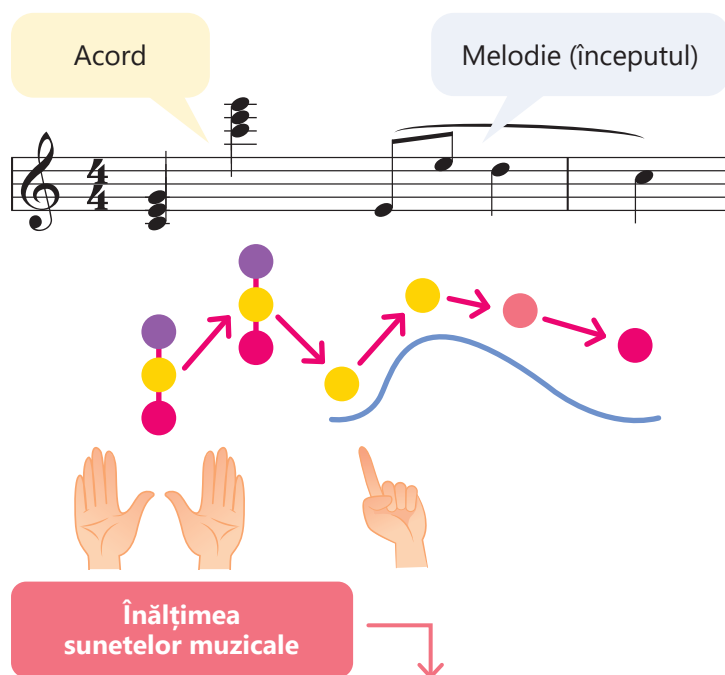
**Durata sunetelor
muzicale**

RITM – succesiunea organizată a duratelor sunetelor și pauzelor.
METRU – succesiunea organizată a timpilor accentuați și neaccentuați.
TEMPO – viteza (gradul de mișcare) cu care se interpretează compoziția muzicală.

Înălțimea sunetelor

Înălțimea sunetului este calitatea acestuia de a fi mai acut (înalt) sau mai grav (jos). Toate sunetele muzicale pot fi așezate în ordine succesivă, de la cel mai grav la cel mai acut, într-o scăriță sau alternant. Din sunete de diferite înălțimi, asociate cu ritmul, iau naștere două dintre principalele elemente ale muzicii: *melodia* și *armonia*. Înălțimea sunetelor determină expresivitatea intonației muzicale.

Amintește-ți!

- Ce elemente de limbaj generează raportul de înălțime a sunetelor?
- Ce este o melodie?
- Când o succesiune de sunete poate fi o melodie?
- Ce sens aduce în expresivitatea melodiei mișcarea pe sunete succesive, alternante, grave, acute?

Te provoc!

- Audiază piesa „Dimineața” (opus 65) de compozitorul S.S. Prokofiev.
- Deosebește, în timpul audierii acestei piese, sunarea acordurilor și a melodiei.
- Reprezintă sunarea acordurilor și conturul melodiei din piesa respectivă cu gesturile mâinilor, după modelele din imaginea alăturată.

Melodie – succesiunea sunetelor de înălțime și durată diferite, expuse pe o singură voce, care exprimă un gând muzical finit.

Armonie – relația dintre mai multe sunete care sună simultan sau succesiv.

Acord – combinarea a trei sau a mai multe sunete care sună concomitent ori succesiv.

Registru – întinderea scării muzicale a unui instrument sau a unei voci (vezi mai jos imaginea claviaturii de pian).

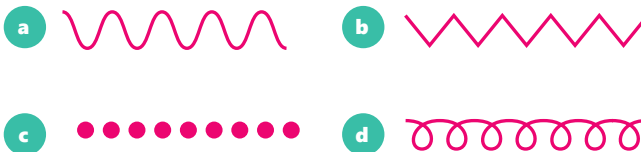

Exersați!

- Solfegiați melodia piesei „Ya-ba-da-ba-da”.
- Interpretați această piesă în tempo rar, apoi moderat.
- Reprezentați în timpul cântului raportul de înălțime și durată a sunetelor cu mișcarea mâinii în spațiu, după conturul melodiei (a vedea desenul alăturat).
- Elaborați și reprezentați grafic conturul melodiei pentru fraza a doua din piesa studiată.

Amintește-ți!

- Există mai multe sensuri în mersul melodiei: ascendent (melodia urcă), descendent (melodia coboară), liniar, prin salt.
- Conturul melodiei reprezintă succesiunea sunetelor dintr-o melodie: a) ondulat; b) prin salt; c) punctat; d) spiralat.

Ya-ba-da-ba-da*(melodie din folclorul african)*
Descoperă!

Poți acompania melodii folosind propriul corp: bătăi din palme, pocnituri de degete, bătăi cu palmele pe genunchi, cu unul sau două picioare etc.

Fiți creativi!

- Interpretați expresiv melodia piesei „Ya-ba-da-ba-da”.
- Realizați un dialog pe muzica acestei piese astfel: (1) un grup interpretează melodia motivelor 1 și 3; (2) celălalt grup bate ritmul motivelor 2 și 4; (3) va avea loc reluarea dialogului cu schimbarea rolurilor.
- Utilizați modele de percuție corporală la interpretarea piesei în diferite tempouri: rar, din ce în ce mai repede, repede.

Descoperă!

Pitagora – primul mare matematician al omenirii, care a trăit cu 2 500 de ani în urmă – a spus că sunetul muzical și cel vorbit este rezultatul vibrațiilor regulate ale corpurilor elastice.

Acesta a descoperit puntea dintre muzică și matematică. Auzind un fierar care lovea ciocanele cu greutate diferite pe nicovală, el a observat că, în funcție de greutate, frecvența sunetului varia producând diferite sunete. Totodată, și-a dat seama că ciocanele, ale căror greutate erau în proporții precise, produceau sunete consonante (plăcute). Pitagora și discipolii săi au descoperit raportul dintre sunetele cu diferită înălțime, construind prima scară muzicală.

PROIECT

S T E A M

„MAGIA SUNETULUI”

Algoritm de realizare a proiectului:

1. Împărțiți-vă pe grupuri și alegeți-vă un domeniu dintre cele propuse mai jos, care vă place mai mult:
Ș – Științe ale naturii, T – Tehnologii, E – Experimente cu sunetul (activitate practică cu notițe despre rezultatele experimentului), A – Arte, M – Matematică.
2. Studiați tema „Magia sunetului” din perspectiva domeniului ales. Răspundeți la întrebările propuse. Consultați diferite surse.
3. Alcătuiți un poster, în baza informațiilor selectate, utilizând texte, imagini, tabele, scheme etc.
4. Organizați o expoziție cu lucrările realizate ca într-o galerie de artă.
5. Alegeți un reprezentant al grupei care să prezinte tema cu ajutorul posterului și al unui cântec din lista celor învățate.

Științe ale naturii

- Ce comunică sunetele naturii?
- Care sunt deosebirile dintre senzațiile auditive la oameni și animale?

Tehnologii

- Ce este sunetul și cum se propagă?
- În ce activități umane se utilizează sunetul?
- Ce tipuri de sunete se utilizează în medicină?

Matematică

- Cum pot fi calculate însușirile sunetului muzical?
- Cum poate fi reprezentată o melodie prin legile matematicii?

Experimente cu sunetul

- Ce se întâmplă cu sunetul unui camerton scufundat într-un pahar cu apă?
- Cum pot fi emise sunete grave și acute prin lovirea unor sticle umplute cu apă?
- Când sunetul produs de lovirea riglei ținute la un capăt pe marginea mesei va fi mai sonor?

Arte

- Cum pot fi descrise însușirile sunetului muzical în text poetic?
- Care sunt asemănările dintre scărița muzicală și paleta de culori?

Matricea emoțiilor

Bucurie

Iubire

Fericire

Dezgust

Tristețe

Plâns

Oboseală

Furie

Frică

Cântați!

- Învățați după auz și interpretați cântecul „Magicianul”.
- Identificați paleta emoțiilor potrivite la interpretarea cântecului „Magicianul”.
- Executați mișcări plastice pe frazele muzicale din refren: A – aruncarea „prafului de stele” către cer; B – brațele încrucișate cu mâinile pe umeri; C – aruncarea „prafului de stele” către cer; D – alunecarea brațelor în jos.

Magicianul!

Versuri și muzică: Anne-Claire Rey-Bellet

Traducere: Anna Voiculescu

1. Când vi-ne-un nor în via-ța ta, Vrei un ma-gi-ci - an,
2. Când vi-ne-un nor în via-ța ta, Vrei un ma-gi-ci - an,

Când ești ră-nit, i - ni-ma ta Plân-ge la-crimi de-a-lean.
Când ești ră-nit, i - ni-ma ta Plân-ge la-crimi de-a-lean.

A O ra - ză de lu - nă Să te simți mân - gă - iat,
Doar un praf de ste - le Și toa-te-au dis - pă - rut,

B

C O ra - ză de lu - nă Și no - rul a ple - cat.
Doar un praf de ste - le Și to - tul a tre - cut.

D

Doar un praf de stele
Și toate-au dispărut,

Doar un praf de stele
Și totul a trecut.

Intonația muzicală

Expresivitatea compoziției muzicale depinde de intonația melodiei. În domeniul muzicii, cuvântul „intonație” se referă la precizia înălțimii sunetelor cântate, la mersul melodiei, la sensul melodiei bazat pe toate elementele limbajului muzical.

Intonația muzicală are multe trăsături comune cu intonația vorbirii. Diversitatea intonației muzicale este generată de varietatea emoțiilor și gândurilor exprimate prin sunetele muzicale. Cu ajutorul însușirilor sunetului muzical (durata, înălțimea), al elementelor limbajului muzical se creează intonația potrivită.

Te provoc!

- Explică, cu propriile cuvinte, sensul cuvântului „intonație”.
- Identifică asemănări între intonația vorbită și cea cântată.
- Stabilește deosebirile dintre expresia intonațională a melodiei cantabile de cea a melodiei dansante.

Cântați!

- Învățați după auz și interpretați expresiv cântecul „Copilărie” de Dorica Buzdugan.
- Exersați interpretarea melodiei cântecului în diferite tipuri de intonații (cantabilă, dansantă, de marș). Alegeți pentru interpretare expresivitatea potrivită a elementelor de limbaj muzical.

Copilărie

Versuri și muzică: Dorica Buzdugan

Allegretto

Co - pi - lă - ri - e ce fru-moa-să ești! Ești
lu-mea mea de zbor și de po-vești, Tu ești fru - moa - să ca un
vis, Ești colț de rai, ești pa-ra- dis. Co - pi-lă-ri-e, soa-re fă - ră
pi-lă-ri-e, zbor de rân-du-
nori, Un cer se-nin și mul-te flori. Co-
nea, Floa-re de crin, fru-moa-să stea.

Intonație

Intonație justă = precizia interpretării înălțimii sunetelor

Mersul melodiei = organizarea sunetelor pe orizontală (contur)

Expresie intonațională = sensul melodiei bazat pe toate elementele limbajului muzical

Descoperă!

Pizzicato – modul de a cânta fără arcuș la un instrument cordofon, prin ciupirea corzilor.

Legato – modul de executare a sunetelor melodiei fără întrerupere, în mod continuu.

Leo DELIBES
(1836–1891)

Polca
Pizzicato

Polca „Pizzicato” este un divertisment din baletul „Sylvia”, compus de celebrul compozitor francez Leo Delibes. Titlul compoziției sugerează faptul că ea se execută integral în modul *pizzicato*.

Divertismentul are trei părți. Prima și cea de-a treia parte sună la fel. Intonația muzicală în fiecare frază este subliniată prin mișcarea melodiei de la nuanța de *piano* la cea de *fortissimo*. În partea mediană, melodia se schimbă: tempoul devine rar – exprimă starea de visare, duiosie. Iar sunetele se interpretează la *legato* – fără întrerupere, cu sonoritate continuă (fără pauză). Astfel, gradația de tempo – în partea întâi, *Andante-Allegretto*; în cea de-a doua, *Meno mosso*; iar în a treia revenindu-se la *Allegretto* – subliniază intonația plină de grație și rafinament.

Audiază!

- Audiază Polca „Pizzicato” de L. Delibes din baletul „Sylvia” în variantele:
(a) interpretare la pian;
(b) interpretare orchestrală;
(c) video al scenei din balet.

Fiți creativi!

- Reprezentați conturul melodiei din Polca „Pizzicato” cu mișcările mâinilor în spațiu.
- Improvizați mișcări plastice pe muzica părții de mijloc a piesei, utilizând eșarfe colorate.

Conturul melodiei din Polca *Pizzicato*, I parte

Evenimentul sonor

Orice compoziție muzicală reprezintă o „povestire în sunete”, alcătuită din unul sau mai multe evenimente sonore. Precum au loc evenimentele în viața cotidiană, la fel și **evenimentul sonor** se dezvoltă, se desfășoară treptat. Expresivitatea unui eveniment sonor se manifestă prin intonația muzicală.

Robert SCHUMANN
(1810–1856)

Piesa *Prima pierdere*

Piesa „Prima pierdere” este o miniatură, care exprimă emoțiile unui copil, ce trăiește prima pierdere din viața sa. Muzica piesei sună emoționant, deoarece pierderea i-a provocat micuțului suferințe sufletești. Se perindă intonații ce exprimă plânsul, măhnire, dar

și protest. În primul eveniment sonor (prima parte) melodia plânsului se repetă de câteva ori. În partea mediană apare un eveniment sonor nou și intonația devine tensionată. Melodia se întrerupe, sună în moduri diferite, demonstrând neîmpăcarea personajului cu cele întâmplate. În partea a treia a piesei re apare intonația plânsului (melodia primului eveniment sonor).

Poate personajul piesei a pierdut jucăria preferată sau un prieten? Muzica nu ne oferă un răspuns exact, însă ne sugerează trăirile sufletești într-o asemenea situație de viață. Audiind această piesă, fiecare poate să-și amintească un eveniment similar din viața proprie.

Amintește-ți!

- Ce este evenimentul sonor?
- Cum poate fi sesizată apariția unui eveniment nou într-o compoziție?

Audiază!

- Audiază piesa „Prima pierdere” de R. Schumann.
- Fredonează melodia piesei „Prima pierdere”.
- Asociază expresivitatea fiecărui eveniment cu unul dintre tablourile de mai jos.
- Caracterizează expresivitatea muzicii în fiecare eveniment sonor din piesa „Prima pierdere”.

Picturi de Nino Chakvetadze, Georgia

Te provoc!

- Selectează cuvintele-cheie și redă conținutul textului poetic din strofele cântecului „Moara”.
- Stabilește elementele de limbaj muzical care fac expresivă intonația melodiei în fiecare strofă a cântecului.
- **Activitate de grup.** Elaborați planul de interpretare a cântecului „Moara”, indicând nuanțele dinamice și timpul melodiei.

Cântați!

- Învățați după auz cântecul „Moara”, începând cu melodia refrenului.
- Acompaniați ritmic melodia refrenului cu unul dintre modelele de formule ritmice la măsura de doi timpi (a vedea p. 13).
- Învățați și intonați expresiv cântecul „Moara” după planul de interpretare elaborat în activitatea de grup.

Moara

Versuri: Vasile Cosmovici
Muzică: Timotei Popovici

Vioi

1. A-pa cur-ge tot la va-le Și-n-tâl-neș-te moa-ra-n ca-le,
A-pa cur-ge tot la va-le Și-n-tâl-neș-te moa-ra-n că-le.
Roa-ta mo-rii se-n-vâr-te-ște, Nici-de-cum nu se-o-dih -
neș-te. Ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta,
ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta.

2. Iar morarul, alb ca moșul,
De grăunțe umple coșul,
Și-n curând postava-i plină
De făină albă, fină.
Refren.

3. Din făină mama face
Pâine moale, ce ne place,
Și mai face tăiței,
Plăcinte și colăcei.
Refren.

Activitățile muzicale în viața omului

Activitățile în care arta sunetelor are un rol important și implică artistism se numesc **activități muzicale**. Cea mai accesibilă activitate muzicală din viața tuturor oamenilor este cântul vocal sau coral. Cântul unește oamenii.

Compunerea și interpretarea muzicii aduce multă satisfacție tuturor celor pasionați de această artă, dar devine profesie pentru compozitori și interpreți, care îmbină talentul cu multă muncă. Creațiile muzicale sunt compuse și interpretate pentru publicul larg.

Muzica este o formă de comunicare complexă între compozitor, interpret și ascultător. Pentru această comunicare, se creează localuri speciale (săli de concert, teatre etc.). Frecventarea concertelor, manifestărilor cultural-artistice, a spectacolelor muzicale face viața oamenilor mai plină de sens. Astfel, toate contribuie la completarea cunoștințelor în domeniul muzicii și la formarea gustului muzical.

Cea mai populară activitate muzicală este cea de ascultător-receptor al artei. Însă o înțelegere profundă a muzicii necesită un efort din partea ascultătorului. În cele din urmă, acesta este avantajat. Fiecare compoziție muzicală este o lume ce se deschide pentru a o cunoaște.

Te provoc!

- Meditează, ce s-ar întâmpla cu viața omului, dacă ar dispărea muzica?
- Stabilește prin ce se aseamănă/ se deosebesc activitatea compozitorului, interpretului și a ascultătorului.

Fiți creativi!

Activitate de grup

- Elaborați și prezentați un poster: „Compozitoare și compozitori, interprete și interpreți celebri de muzică”.
- Alcătuți și discutați „Regulile de conduită în sala de concert”.
- Creați un afiș de promovare a muzicii din Republica Moldova, inspirându-vă din imaginile de mai jos.

COMPOZITOR

INTERPRET:
solist, cor, orchestră, dirijor

RECEPTOR:
ascultător

Audiază!

- Audiază „Sonetul pentru clavecin” de E. Doga în mai multe variante: (a) clavecin și orchestră; (b) pian; (c) pian și orchestră.

Fiți creativi!

- Exersați modelele mișcărilor plastice cu eșarfa, reprezentate în imaginea din dreapta.
- Elaborați mișcări plastice cu eșarfa, exprimând intonația muzicală din „Sonet”.

Cântați!

- Învățați și interpretați cântecul „Azi e soare”.
- Elaborați un acompaniament ritmic cu ajutorul formulelor de la pagina 13.
- Acompaniați interpretarea cântecului „Azi e soare” cu percuție corporală.

Eugen DOGA
(n. 1937)

Sonet pentru clavecin

Deseori, soarta unor compoziții muzicale este hotărâtă de public. Bunăoară, o piesă creată pentru un film sau spectacol este îndrăgită și solicitată de ascultători. Astfel, ea capătă o viață independentă, intrând în repertoriul multor orchestre.

O istorie similară are „Sonetul pentru clavecin” compus de contemporanul și conaționalul nostru Maestrul Eugen Doga pentru filmul artistic „Valul verde”. Din mărturisirile compozitorului aflăm că „Sonetul” este prima sa lucrare inspirată din creația eminesciană. „Nu compun pe versurile lui Eminescu, ci descifrez muzica din versurile poetului”, afirmă Eugen Doga.

Piesa „Sonet pentru clavecin” are la bază un motiv din 4 sunete, din care se dezvoltă întregul conținut muzical. Repetarea motivului cu diferite intonații sugerează un dialog emoționant.

Azi e soare

(melodie populară americană)

Vioi

Câ - te doi tot îm - pre - u - nă, Ba - tem pal - me - le u - șor,
Mu - zi - ca me - reu ne - a - du - nă Și un zâm - bet dă - ru - im,

Azi e soa - re, vre - me bu - nă Și pe cer nu - i ni - ciun nor.
Azi e soa - re, vre - me bu - nă Și doar ve - seli o să fim.

Cântați!

- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Muzica e o minune”.

Exersați!

- Executați desenul ritmic pentru melodia strofei și a refrenului cu băți din palme.

Muzica e o minune

Versuri și muzică: Teodor Munteanu

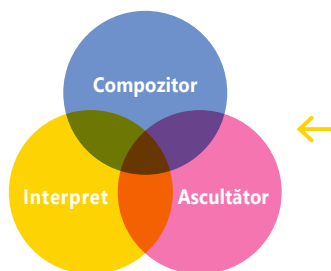
Vivace

1. Mu - zi - ca este-o mi - nu - ne pe pă - mânt,
 Cânt pe soa - re, pe nin - soa - re sau de-i vânt.
 Ea ne fa-ce i - ni - ma cu-ra-tă, Cu no-te și tri - luri
 ne îm-ba-tă, As-ta-i mu-zi-ca în - tra-tă-n via - ța mea.
Refren: tra - tă-n via - ța mea. Hai-deți a - cu - ma cu
 Mu - zi - ca-n-seam-n-ar-mo-
 to - ții la dans, Ori - ci - ne poa-te să fac - a - cest pas,
 ni - e și ritm, No - te - le toa-te în suf-let le simt,
 Rit-mul ne prin-de în mre-je - le dul-cei vi - sări.
 E - le ne duc par - că spre-n-de-păr-ta-te - le zări.

2. Muzica este un vis adevărat,
 Este pasărea ce zboară-n lung și-n lat,
 Este zâna nopților de toamnă,

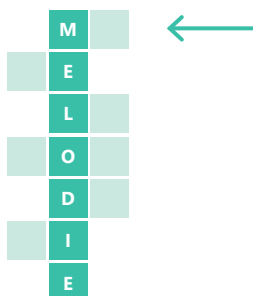
Care face inima ușoară.
 Oare, cum ar fi lumea fără de ea?
Refren.

EVALUARE

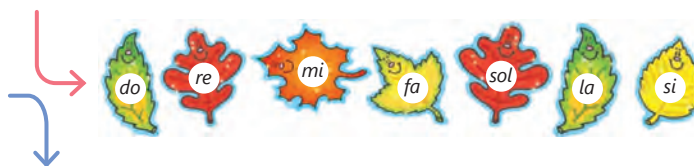

1 Stabilește ce au în comun și prin ce se deosebesc activitatea compozitorului, interpretului și a ascultătorului, completând diagrama Wenn.

2 Descoperă denumirea notelor care se ascund în „Cuvintele încrucișate”: completează casetele goale cu litere astfel, încât să se formeze o coloniță cu denumirea notelor din scărița muzicală.

3 Alcătuieste o comunicare „Ce s-ar întâmpla cu viața mea fără muzică?”, formulând propoziții cu utilizarea cuvintelor care încep cu numele notelor din scărița muzicală: *do, re, mi, fa, sol, la, si*.

4 Completează pe caiet casetele din tabelul de mai jos.

Creațiile muzicale
audiate

Numărul evenimentelor
sonore

Expresivitatea intonației
muzicale

5 Evaluare reciprocă:

- Creați 3 grupuri de interpretare.
- Selectați unul dintre cântecele studiate.
- Elaborați o modalitate de acompaniament potrivită cântecului, utilizând percuție corporală sau mișcări plastice cu eșarfele.
- Evaluați reciproc activitatea de interpretare, folosind criteriile de succes:
 - Respect poziția la cânt.
 - Încep și termin cântul împreună cu colegii.
 - Intonez just melodia.
 - Pronunț clar și ritmic textul.
 - Cânt expresiv în cor.

2

Expresivitatea discursului muzical

Compozitorul Carl Maria von Weber spunea: „Muzica este singurul grai fără cuvinte pe care îl înțeleg toate popoarele. Este adevărata limbă universală”. Totodată, arta sunetelor muzicale este cel mai complex dintre sistemele de comunicare nonverbală elaborate de om.

Discursul muzical reprezintă expunerea unui conținut prin intermediul limbajului muzical. Expresivitatea discursului muzical se manifestă prin intermediul elementelor de limbaj muzical: melodie, ritm, tempo, timbru, dinamică ș.a. În toate activitățile muzicale, fie cânt, audiere, creație, omul „comunică” cu muzica, descoperă discursul ei.

În această unitate vei învăța:

- să comunici cu muzica prin audiere, interpretare și creație;
- să identifici ritmurile vieții exprimate în muzică;
- să descoperi varietatea ritmurilor în muzica dansurilor și marșurilor;
- să interpretezi canon melodic și ritmic;
- să audiezi creații muzicale;
- să caracterizezi imaginea muzicală și mijloacele de expresie într-o piesă muzicală;
- să deosebești timbrurile vocilor și instrumentelor muzicale;
- să urmărești și să reprezinți evoluția discursului muzical în piesele audiate;
- să interpretezi expresiv muzica;
- să elaborezi planul dinamic al unui cântec;
- să acompaniezi ritmic melodii din creații celebre prin diverse tehnici de percuție;
- să intonezi cântece în diferite variante;
- să utilizezi corect terminologia muzicală.

PROIECT DE GRUP

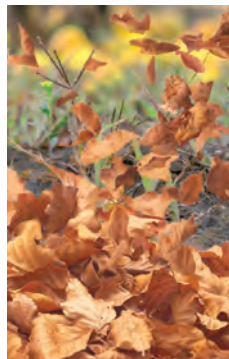
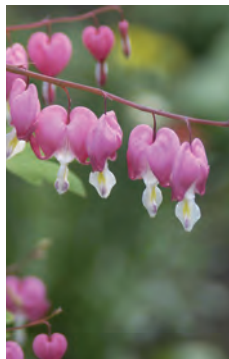
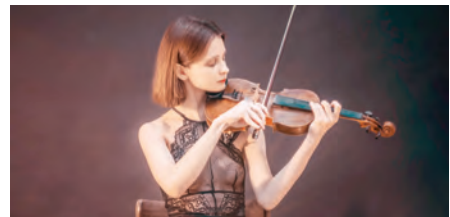
„Din istoria unei creații celebre”
(pagina 45)

Ritmul în viață și muzică

Mișcarea este sensul vieții, iar legea mișcării este **ritmul**. Există ritm și în procesele vieții pe pământ, care se manifestă conform unor legi profunde ale naturii. Totul trăiește și se manifestă într-un ritm. Ritmul este pulsația proceselor vieții. El este caracteristic și unei persoane. Acțiunile sale depind de ritm. Succesele, eșecurile, acțiunile corecte și cele greșite – totul se explică cumva printr-o schimbare a ritmului.

Întregul univers funcționează în conformitate cu legea ritmului. De exemplu: creșterea și căderea valurilor mării, fluxurile și refluxurile apei, creșterea și descreșterea Lunii, răsăriturile și apusurile de soare, schimbarea anotimpurilor, mișcarea Pământului și a tuturor planetelor – a întregului sistem în jurul Soarelui.

Lucru în grup

„Ritmul în viața noastră”

- Creați grupuri a câte 4-6 eleve și elevi. Alegeți o denumire a grupului.
- Adunați, discutați și generalizați informații despre viața de zi cu zi a oamenilor și ritmul naturii.
- Completați pe caiet tabelul de mai jos pentru fiecare rubrică, cu activități și fenomene care au ritmicitate (desfășurare uniformă, fără întreruperi a unei activități).
- Amintiți-vă un cântec din repertoriul învățat anterior pentru prezentarea lucrului în grup.
- Apreciați reciproc lucrul în grup al colegilor după următoarele criterii de succes:
1. Diversitatea ideilor. 2. Implicarea tuturor membrilor din grup. 3. Originalitatea prezentării. 4. Interpretarea artistică a cântecului.

În familie	La școală	În societate	În natură

Te provoc!

- Citește ritmic textul strofei conform desenului ritmic al melodiei din cântecul „Iubește-ți țara”.
- Interpretați cântecul „Iubește-ți țara” în tempo rar, moderat, repede.
- Descoperă ce se întâmplă cu mesajul acestui cântec, interpretat în diferite tempouri.

Cântați!

- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Iubește-ți țara” în diverse variante: (a) dialog între două grupuri; (b) soliști și cor.
- Acompaniați interpretarea cântecului respectiv cu bătaii din palme, urmate de pocnituri de degete pe durate de pătrimi.

Iubește-ți țara

Versuri: Andrei Ciurunga
Muzică: Olga Mațarin-Trudov

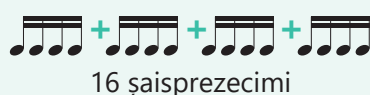
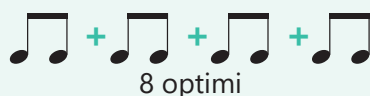
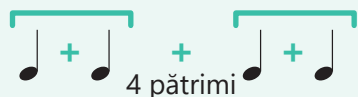
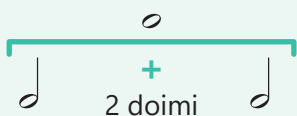
Moderato
cm

1. Ori-un-de-ai mer-ge pe pă-mânt, Ori-câ-te țări ai co-lin-da,
N-ai să gă-sești un cer mai blând, Ca ța - ra mea.
Co-pi-le, mi-nu-nat al - toi, Ur-maș al pu - i - lor de lei,
Iu-beș-te-ți ța-ra de e - roi Și fii ca ei!

2. Sunt mări, în zare de smarald,
Sau munți cu creste ca-n povești,

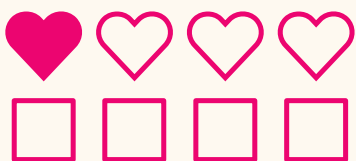
Dar nicăieri un cuib mai cald
N-ai să găsești!

1 notă întreagă
e egală ca lungime cu...

Amintește-ți!

- În muzică, calitatea sunetelor de a fi mai lungi sau mai scurte se numește *durată*. În clasele precedente ați învățat diversitatea duratelor de note și pauze (a vedea figura din stânga).
- *Ritmul* este succesiunea organizată a duratelor sunetelor într-o creație muzicală.
- Duratale sunt organizate în măsuri. *Măsură* este gruparea de timpi accentuați și neaccentuați care se succede la intervale de timp egale.
- *Ritmul* muzical se structurează din formula ritmică și accentul ritmic.
- *Formula ritmică* reprezintă o combinație de durate ale notelor și pauzelor încadrate într-o măsură. Mai multe formule ritmice alcătuiesc un desen ritmic.
- *Accentul* conferă ritmului muzical precizie.

Fii creativ!

- Descoperă cum pot fi îmbinate diferite durate de note și pauze la măsura de 4 timpi. Confecționează fișe cu durate pentru a crea formule ritmice.

Interpretați!

- Împărțiți-vă în două grupuri și executați în canon ritmic exercițiile de mai jos. A cânta în canon înseamnă a executa un text muzical la două sau mai multe voci, care intră succesiv, intonând aceeași melodie. Pe când grupul A va ajunge la executarea măsurii a doua, grupul B va începe executarea desenului ritmic de la început, de la prima măsură.

Ritmurile muzicale se disting printr-o organizare specială și generează un înțeles expresiv. Ritmul creează diverse expresivități: uniforme, sacadate, tânguitoare, grațioase, strălucitoare, uneori libere, degajate... Bunăoară, caracteristicile ritmului în muzica de marș sunt cadența, accentul ritmic, iar muzica dansantă are ritmuri înflăcărâte, jucăușe, grațioase, săltărețe.

Schimbarea ritmului într-o compoziție muzicală generează un nou eveniment sonor. Varietatea ritmului dezvoltă gândurile muzicale într-o compoziție.

Interpretați!

- Învățați după auz melodia cântecului popular „Dragu-mi-i în sat la joc”.
- Explicați rolul ritmului în expresivitatea cântecului „Dragu-mi-i în sat la joc”.
- Executați acompaniamentul ritmic la cântec prin bătăi ușoare și uniforme pe durate de pătrimi, marcând timpul accentuat.

Dragu-mi-i în sat la joc

(melodie populară din repertoriul surorilor Osoianu)

Vioi

hm em em 3 A7 D

1. Foa-ie ver-de bu-su-ioc, măi, Ra-ra-ra-rai - ra, ram-di-ri-di-ra,

hm em Fis7 hm

Dra-gu-mi-i în sat la joc, măi, Ram-di-ri-di-ri-di-ri-di-ra,

hm em em 3 A7 D

Și mi-i drag a mă-n-vâr-ti, măi, Ra-ra-ra-rai - ra, ram-di-ri-di-ra,

hm em Fis7 hm

A ju-ca și-a chi-u-i, măi, Ram-di-ri-di-ri-di-ri-di-ra.

2. Când e vorba de jucat, măi,
Nu-mi mai trebuie mâncat, măi.
Niciun om nu joacă rău, măi,
Gospodari din satul meu, măi.
Hai la horă și-om juca, măi,
Cu tot neam' alătura, măi.

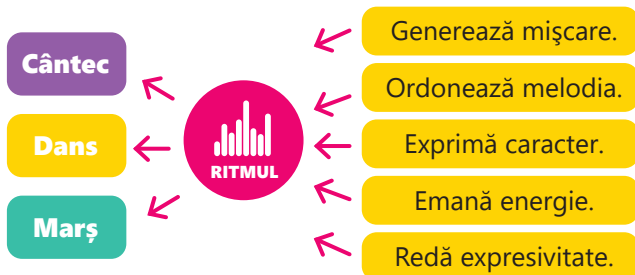
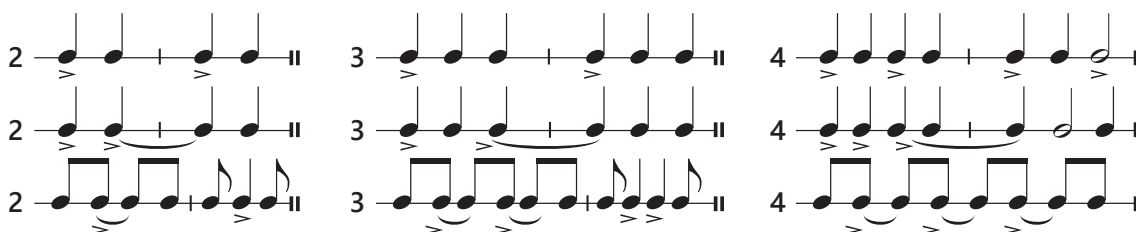
Că eu joc frumos și bine,
Nu-i fată în sat ca mine.
Joacă, măi bădiță, bine
Și mă-nvârte până mâine.
Hai la horă și-om juca, măi,
Cu tot neam' alătura, măi.

Sincopa muzicală

Sincopa este un efect ritmic, cu caracter dinamic, obținut prin mutarea accentului unei măsuri de pe timpul tare pe cel slab anterior. Sincopa sună des în muzica de dans.

Descoperă!

- Descoperă sincopa în desenul ritmic pentru *claves* din piesa „Canonul anotimpurilor” (a vedea p. 32).
- Observă pe care timp cade accentul în desenul ritmic pentru claves, tobă și burdon din această piesă.
- Identifică semnul de prelungire a duratei în desenul ritmic pentru tobă din piesa „Canonul anotimpurilor”.

Dicționar

Partitură – text muzical cuprinzând toate partidele vocilor sau instrumentelor care execută o compoziție muzicală.

Partidă – fragment dintr-o compoziție muzicală executat de un instrument sau voce.

Burdon – procedeu de acompaniament, constând în persistența unui sunet, susținut de voce sau de un instrument (de ex., clopoțel).

Semne de prelungire a duratei

Durata unei note poate fi prelungită prin:

- **legato** – un semn sub formă de arc ce unește două note de aceeași înălțime.

- **punctul de prelungire**, care se pune la dreapta unei note sau a unei pauze, prelungind durata cu jumătate din durata notei (sau a pauzei).

Interpretați!

- Studiați și interpretați desenul ritmic al fiecărei partide din partitura piesei „Canonul anotimpurilor”: voce, claves, tobă, burdon.
- Exersați interpretarea melodiei piesei studiate cu acompaniamentul unei partide, în succesiunea: (a) voce și burdon (la clopoțel sau xilofon); (b) voce și tobă; (c) voce și claves.
- Interpretați expresiv partitura piesei „Canonul anotimpurilor”.

Canonul anotimpurilor

(melodie populară engleză)

Versuri: Paulina Zavatin

Voce

Toam - na ne ba - te - n geam Cu vânt și ploa - ie,
În pri - mă - va - r - ad - mir Po - mii în floa - re,

Claves

Tobă

Burdon

lar - na ne - a - du - ce - n dar Ful - gii de nea,
Va - ra a - du - nă - n snop Co - moa - ra sa.

Claves

Clopoțelul Re

Tobiță

Xilofon

**Ludwig van
BEETHOVEN**
(1770–1827)

Contredance nr. 3 în re major din albumul 12 Contredance pentru orchestră

Marele compozitor german Ludwig van Beethoven a devenit faimos și prin piese miniaturale de rară frumusețe.

În anul 1792 a venit la Viena pentru a lua lecții de compoziție de la compozitorul clasic Joseph Haydn. Aici compune piese de dans destinate manifestărilor desfășurate în renumita Sală de bal (Redoutensaal) din Viena.

Albumul „12 Contredance pentru orchestră” reunește trei genuri de dans: *vals*, *menuet* și *landler* (dans german asemănător cu valsul lent), pline de grație.

Contredance a luat naștere ca dans de curte, care se interpretează în perechi, aranjate în rânduri, față în față.

Aplică!

- Audiază „Contredance nr. 3” de L. van Beethoven.
- Studiază și reprezintă, în timpul sunării muzicii, muzicograma piesei „Contredance nr. 3”, după modelul propus mai jos.
- Acompaniați melodia piesei „Contredance nr. 3” la instrumentele muzicale: tobe, clopoței, tamburină, triunghi și claves după modelul propus mai jos.

Jean-Antoine Watteau. *Contredance*

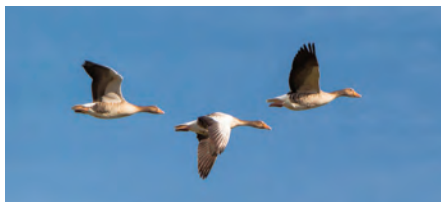

Tempoul în muzică

Muzica sună în timp și se exprimă ca o mișcare. **Tempoul** reprezintă viteza, gradul de mișcare în care se interpretează creația muzicală. Cuvântul *tempus* în traducere din limba latină înseamnă „timp”. Cu ajutorul diferitor gradații de tempo, imaginea muzicii se dezvoltă, evoluează. Denumirile gradațiilor de tempo provin din limba italiană și se indică la începutul și pe parcursul partiturii. Expresivitatea mișcării în muzică este condiționată de trei factori inseparabili – ritm, măsură și tempo.

RAR >

Categoriile de tempo muzical se notează în limba italiană și se numesc *gradații de tempo*. Exemple:

REPEDE >

Grave – rar, solemn (20–40 bpm)

Lento – rar, lent (40–60 bpm)

Largo – rar, larg (40–60 bpm)

Adagio – rar și ușor (66–76 bpm)

Andante moderato – mai rar decât *Andante* (70–80 bpm)

Andante – la pas, rar (76–108 bpm)

Andantino – mai repede decât *Andante* (80–108 bpm)

Moderato – moderat (101–110 bpm)

Allegro – repede (120–156 bpm)

Vivace – iute, vioi, plin de viață (156–176 bpm)

Presto – foarte repede (168–200 bpm)

Prestissimo – extrem de repede (> 200 bpm)

Descoperă!

În afara mișcărilor constante (*Adagio*, *Andante*, *Moderato*, *Allegro*, *Presto* etc.), există termenii de mișcare cu caracter variabil, care modifică tempoul spre rărire sau accelerare:

rallentando – rărind

ritenuto – reținut

accelerando – accelerând

stretto – grăbind

Fii creativ!

- Elaborează un desen ritmic pe textul de mai jos.
- Modelează variante de ritmizare în diferite gradații de tempo, pentru a găsi expresia potrivită imaginii textului poetic de Mircea Micu:

Toamnă, spune un'te duci?

Ia, mă duc să scutur nuci!

Toamnă, unde te grăbești?

Ia, mă duc să caut vești!

Olga Naliotova. *Comedianții*

**Dmitri Borisovici
KABALEVSKI
(1904–1987)**

Galopul comedianților din Suita simfonică, opus 26

Numele compozitorului rus Dmitri Borisovici Kabalevski este asociat cu copii și tinerii. Majoritatea lucrărilor sale (peste 400) sunt compuse pentru copii și tineri.

Suita simfonică, opus 26, include 10 piese în caracter

dansant, ce descriu lumea teatrală a artiștilor veseli.

A doua piesă – „Galopul comedianților” – este cea mai faimoasă muzică pe care a scris-o vreodată Kabalevski. Are formă tripartită (ABA), sună în tempo *Presto* (foarte repede). Ritmul imită galopul cailor, care se mișcă circular pe arenă. Prima melodie alunecă descendent și sugerează mișcări de rotire în aer ale comedianților, iar melodia a doua – interpretată la xilofon – aduce un caracter jucăuș și hazliu. Abundența tobelor în acompaniament creează o energie explozivă, în continuă dinamică.

Explorează!

- Caută în dicționarul muzical definiția genului *galop*.
- Analizează cum se organizează ideile muzicale în piesa „Galopul comedianților” de D.B. Kabalevski în cadrul audițiilor.
- Explică rolul tempoului în expresivitatea muzicii din această piesă.
- Explorează modelele de emisie a sunetelor la cupă (vezi legenda de mai jos).

Descoperă!

Un pahar (o cupă) din plastic rezistent poate fi utilizat pentru acompanierea melodiei.

Acompaniamentul ritmic poate fi jucat pe masă, pe podea, când ne așezăm în cerc.

Interpretarea în perechi permite schimbul cupelor între parteneri în timpul executării ritmului.

Forma muzicală la piesa „Galopul comedianților”

Introducere – 2

A – prima temă muzicală x 2

B – a doua temă muzicală – solo la xilofon x 2

A – prima temă muzicală x 2

Fiți creativi!

- Exersați desenul ritmic din partitura cu acompaniamentul piesei „Galopul comedianților” cu bătăi din palme în tempo moderat.
- Asociați culoarea modelului de emisie a sunetului la cupă cu cea a săgeților din partitură, pentru a identifica tehnica de executare a ritmului la cupă.

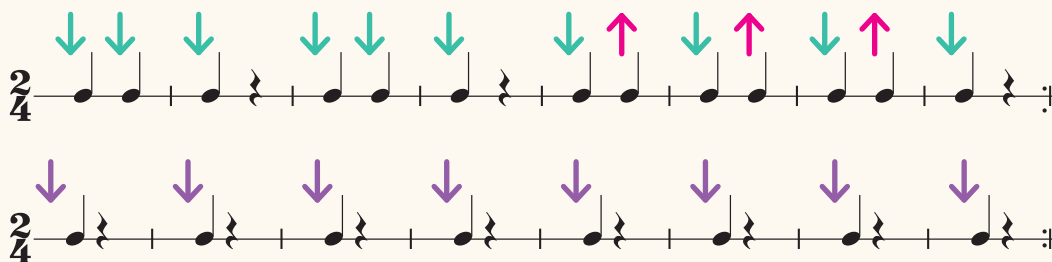

- Acompaniați melodia piesei studiate după partitura propusă mai jos.
- Apreciați expresivitatea interpretării acompaniamentului la această piesă, respectând gradația de tempo și desenul ritmic.

Olga Naliotova. *Comedianții*

Partitura piesei **Galopul comedianților** de D.B. Kabalevski (model de acompaniament ritmic la cupe)

Criterii de succes

- Sesizez elementele de structură din piesa „Galopul comedianților” de D.B. Kabalevski, introducerea, dezvoltarea, încheierea.
- Execut desenul ritmic în tempo și în ansamblu cu toți colegii.
- Exprim prin interpretarea acompaniamentului la cupe starea emoțională a muzicii din piesa „Galopul comedianților”.
- Particip cu dorință la acompanierea acestei piese.

Interpretați!

- Învățați și interpretați melodia cântecului „Banaha” la unison și în canon.
- Acompaniați interpretarea melodiei „Banaha” cu percuție corporală după modelul de mai jos.

E bine să mai știi!

Fiecare popor are propriile cântece și dansuri. „Banaha” este un cântec african cu o melodie și ritm ușor memorabile, constituit din 3 fraze muzicale distincte. Cântecul respectiv poate fi interpretat la unison și în canon. Tradițional, acest cântec se acompania cu percuție corporală.

Banaha

(cântec popular din vestul Africii Centrale)

Text în limba română: Marina Morari

Allegretto

Si, si, si, si, do-la-da, Ya-cu si-ne-la-du ba-na - ha.

ha. Ba-na - ha, ba-na - ha, Ya-cu si-ne-la-du ba-na -

ha. Ba-na- ha. Ha! Ba-na-ha, Ya-cu si-ne-la-du ba-na-ha.

Si, si, si, si, do-la-da, Ya-cu si-ne-la-du ba-na - ha.

1. Noi suntem toți dacieni,
Cu un suflet de muzicieni.
2. Toți zâmbim, toți cântăm
Și cu muzică ne delectăm!
3. Da! Uite-așa!
Să rămână mereu muzica!

Model de acompaniament la piesa Banaha

Timbrul muzical

Muzica poate fi interpretată cu vocea, la instrumente muzicale și vocal-instrumental. Fiecare voce și instrument muzical posedă calități sonore proprii. Calitatea sunetelor de a se deosebi după sursa care le produce se numește **timbru** sau **culoare sonoră**. În funcție de sursa generatoare de sunete, timbrurile pot fi clasificate în timbruri vocale și timbruri instrumentale.

După componența și numărul instrumentelor muzicale dintr-o orchestră, putem determina denumirea ei: orchestră de cameră, fanfară, orchestră de instrumente muzicale populare, orchestră simfonică, jazzband.

Te provoc!

- Vizionează secvențe din filmul artistic montat în baza musicalului „Sunetul muzicii” de compozitorul Richard Rodgers.
- Descoperă varietatea de interpretare vocală a unei melodii: (a) unison sub formă de ecou; (b) la două și mai multe voci; (c) prin imitație; (d) canon.

Cântați!

- Exersați vocile prin intonarea justă, duioasă a cântecului „Sunetul muzicii” de Richard Rodgers.
- Învățați și interpretați expresiv acest cântec în variantele: (a) unison fără acompaniament; (b) cu ison, când se intonează un sunet ca fundal la melodia cântecului.

Sunetul muzicii

Versuri în limba română: Alexandru Ștefănescu

Muzică: Richard Rodgers

Allegretto

Do e pri-ma no-tă-n ga-mă Re ur-mea-ză du-pă ea,
Mi, a tre-ia, în sol-fe-giu, Fa, la mij-loc, hai și ea,
Sol, a cin-cea treap-tă-n sus, La, un ton mai sus s-a dus,
Si e no-ta de sfâr-șit Și la do iar am ve-nit, ve-nit.
-nit. Do, re, mi, fa, sol, la, si, do, Do, si, la, sol, fa, mi, re, do.

Timbrul vocilor umane

Vocea umană este un dar al naturii care a fost întotdeauna utilizat pentru comunicare și cânt. Vocea este singurul instrument muzical cu care ne naștem și pe care învățăm să-l folosim. Ea reprezintă calea naturală prin care noi, oamenii, transmitem informații cu ajutorul sunetelor către lume. Cântând, vocea are mai multe avantaje în exprimarea sentimentelor, declanșarea stărilor emoționale etc. printr-o varietate de posibilități de virtuozitate. Vocea fiecărei persoane este ceva unic.

Timbrurile vocale caracterizează vocile omenești. Culoarea sunetului vocal apare în urma presiunii aerului din plămâni asupra coardelor vocale. Timbrul vocilor se clasifică în voci de copii, femei și bărbați.

Georges BIZET
(1838–1875)

Aria Habanera și Aria Toreadorului

Georges Bizet a fost un compozitor și pianist francez. Opera „Carmen” este cea mai cunoscută lucrare a lui G. Bizet, având la bază nuvela omonimă scrisă

de Prosper Mérimée. După premiera compoziției muzicale din 1875, la Teatrul Național „Opera Comică” (de Opéra-Comique) din Paris, mulți compozitori contemporani renumiți, inclusiv Debussy, Saint-Saëns, Ceaikovski, Brahms, au adus laude creației. Opera „Carmen” de G. Bizet a devenit una dintre cele mai faimoase opere din întregul repertoriu liric mondial. „Habanera” și „Aria Toreadorului” sunt cele mai frumoase arii din operă, incluse în repertoriul celebrilor cântăreți din lume.

Carmen – personaj principal din opera Carmen de G. Bizet

Toreadorul din opera Carmen de G. Bizet

Audiază!

- Audiază ariile persoajelor principale „Habanera” și „Aria Toreadorului” din opera „Carmen” de Georges Bizet în interpretarea diferitor vocaliști.
- Executați desenul ritmic din aria „Habanera” cu bătăi din palme.
- Explică rolul ritmului și al gradației de tempo în exprimarea chipului Carmen în arie.

Timbrul instrumentelor muzicale

Instrumentele muzicale, ca și vocile oamenilor, posedă colorit timbral. Putem deosebi sunarea instrumentelor muzicale după: 1) principiul de emisie a sunetelor: prin ciupirea, lovirea corzilor, prin suflarea aerului, prin lovire etc; 2) sonoritățile specifice instrumentelor muzicale care se clasifică în familii; 3) modul de producere a sunetelor: cu corzi, de suflat, de percuție.

Instrumentele cu corzi (cordofone) reunesc: vioara, viola, violoncelul, contrabasul. În muzica orchestrală, instrumentele cu corzi, de obicei, interpretează melodia.

Instrumentele de suflat se divid în: (a) de lemn – flautul, clarinetul, oboiul, fagotul; (b) de alamă – cornul, trompeta, trombonul, tuba. Sonoritatea acestei familii de instrumente este mult mai puternică decât cea a instrumentelor cu corzi.

Instrumentele de percuție reunesc: toba mare, toba mică, timpanele, xilofonul, tamburina, clopotele etc. Aceste instrumente susțin mișcarea melodiei.

Descoperă!

- Cum se amplasează instrumentele muzicale în orchestra simfonică?
- Care este componența familiilor de instrumente muzicale din orchestra de instrumente populare, fanfară și orchestra simfonică?
- Selectează compoziții muzicale în interpretarea diferitor tipuri de orchestră.

**Dmitri Dmitrievici
ȘOSTAKOVICI
(1906–1975)**

Valsul nr. 2 și Polca din Suita-jazz nr. 2

Dmitri Dmitrievici Șostakoviți a fost un compozitor clasic al secolului XX, un mare maestru și un artist genial rus.

„Suita-jazz” nr. 2 a fost compusă, în special, pentru orchestra simfonică și reunește opt piese. Mult timp partitura a fost considerată ca fiind pierdută. Peste ani, piesele au fost orchestrate de un compozitor englez, Gerard McBurney, și au revenit în scenă sub conducerea marelui violoncelist și dirijor Mstislav Rostropovici. Cele mai apreciate de public au devenit „Valsul nr. 2” și „Polca”. Actualmente, aceste piese sunt incluse în repertoriul celor mai vestite orchestre și sună în cadrul multor manifestări cultural-artistice, desfășurate open-air (în aer liber).

Te provoc!

- Audiază și caracterizează coloritul timbral din piesele „Valsul nr. 2” și „Polca” din „Suita-jazz” nr. 2 de D.D. Șostakoviți.

Interpretați!

- Studiați și interpretați acompaniamentul ritmic la piesa „Polca” din „Suita-jazz” nr. 2 de D.D. Șostakoviți după partitura de mai jos.
- Observați modalitatea de plasare a desenului ritmic: deasupra liniei – pentru interpretare la tobițe și triangu, sub linie – pentru interpretare la triangu și tamburină.
- Respectați indicația de la începutul fiecărei părți (A, B, C, D) cu privire la numărul măsurilor în pauză și repetarea unor fragmente.

Partitura acompaniamentului la piesa *Polca* de D.D. Șostakoviți

A

B

C

D

Nuanțele dinamice în muzică

Intensitatea sunetului generează elementul de limbaj muzical numit *dinamica*. Pentru a exprima mesajul muzical, se utilizează diverse nuanțe dinamice: de la cele mai puțin perceptibile până la cele mai puternice. Fără nuanțe dinamice, orice melodie ar suna monoton, neînsuflețit. Totalitatea intensităților sonor-artistice din muzică alcătuiesc **nuanțele dinamice**. Se disting nuanțe de intensități uniforme: (a) de intensitate slabă (*piano, pianissimo*); (b) de intensitate medie (*mezzo piano, mezzo forte*); (c) de intensitate puternică (*forte, fortissimo*).

Fiți creativi!

- Creați fișe cu denumirea prescurtată a nuanțelor dinamice. Utilizați-le la elaborarea *Planului dinamic* pentru fiecare dintre strofele cântecelor învățate.
- Învățați și interpretați expresiv piesa „Canon” cu nuanțe dinamice potrivite.

A. Termeni care indică o intensitate uniformă

Denumirea completă	Varianța scurtă	Semnificația
<i>Piano</i>	<i>p</i>	Încet
<i>Pianissimo</i>	<i>pp</i>	Foarte încet
<i>Pianissimo posibil</i>	<i>ppp</i>	Cât se poate de încet
<i>Mezzo-piano</i>	<i>mp</i>	Potrivit de încet
<i>Mezzo-forte</i>	<i>mf</i>	Potrivit de tare
<i>Forte</i>	<i>f</i>	Tare
<i>Fortissimo</i>	<i>ff</i>	Foarte tare
<i>Fortissimo posibil</i>	<i>fff</i>	Cât se poate de tare

B. Termeni care indică schimbarea progresivă a intensității

<i>Crescendo</i>	<i>Cresc.</i>		Creșterea treptată a intensității sonore din ce în ce mai tare
<i>Diminuendo</i>	<i>Dim.</i>		Scăderea treptată a intensității sonore din ce în ce mai încet

Canon

Versuri: autor anonim
Muzică: Liviu Comes

Moderato

Gr.1 (A)

1. S-a dus va - ra și ver - dea - ța a pie - rit de - mult.
2. Și-l în - treb de ce se scur - ge a - șa tul - bu - rat.

Gr.2 (B)

1. S-a dus va - ra și ver - dea - ța a pie - rit de -
2. Și-l în - treb de ce se scur - ge a - șa tul - bu -

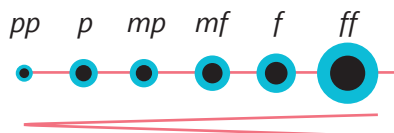
lar iz - vo - rul din pă - du - re nu - mai eu l-as - cult.
El răs - pun - de: „Vai, ca mâi - ne voi fi în - ghe - țăt”.

mult.
rat.

lar iz - vo - rul din pă - du - re nu - mai eu l-as - cult.
El răs - pun - de: „Vai, ca mâi - ne voi fi în - ghe - țăt”.

E bine să mai știi!

- Când partitura muzicală nu conține nicio indicație privind nuanțele dinamice, se ține seama de sensul liniei melodice (ascendent, descendent, liniar etc.).
- O creștere progresivă a intensității duce la un punct de maximă *culminație emoțională*, după care urmează scăderea tensiunii prin mișcarea descendentă a liniei melodice (a unui motiv). Sensul ascendent se asociază cu întrebarea/adresarea, iar sensul descendent corespunde efectului de răspuns. Culminațiile se evidențiază prin nuanțare, schimb de tempo, articulație, text literar.

Lucru în grup

- Audați piesa „Marșul piticilor” de E. Grieg.
- Urmăriți cum se dezvoltă evenimentele sonore cu ajutorul nuanțelor dinamice.
- Caracterizați elementele de limbaj din piesa muzicală.
- Realizați un joc:
Alegeți piesa pentru cânt.
Un elev este „butonul” – alege nuanța dinamică (utilizând imaginea din stânga), iar toți colegii sunt „boxele”, care cântă în funcție de cum se mișcă butonul, respectând întocmai indicațiile.

Edvard GRIEG
(1843–1907)

Marșul piticilor din albumul *Piese lirice nr. 5*

Compozitorul norvegian Edvard Grieg – figură proeminentă în cultura muzicală universală, compozitor, pianist, dirijor – a fost foarte pasionat de natură și basme. A trăit în nordul Norvegiei, unde natura este foarte frumoasă: cu păduri dense, roci sălbatice, fiorduri înguste și învechite ale mării. Din cele mai vechi timpuri, norvegienii au locuit în păduri și munți și au compus multe basme frumoase cu creaturi fantastice, spirite bune și rele: gnomi, elfi, kobolzi, trolzi.

Piesa „Marșul piticilor” face parte din albumul „Piese lirice nr. 5”, opus 54, compus în 1887, și este o fantezie muzicală în formă tripartită (ABA). Mesajul muzical descrie un marș bizar al piticilor, care se mișcă într-o mulțime pestriță, zgomotoasă, sărind și dansând în timp ce merg. Creșterea treptată a nuanțelor dinamice de la potrivit de tare până la foarte tare creează starea de apropiere a personajelor. Melodia „ciocănitore” este bazată pe un ritm cadențat, motor și ascuțit, pe contrastele dinamice (*pp* – *ff*), tempo repede. Toate creionează caracterul agresiv și nestăvilit al piticilor. Treptat, zgomotul și șuieratul încetează, cortegiul se retrage, ultimii pitici dispar. Pe final, muzica sună la nuanța *piano* – încet.

Fii creativ!

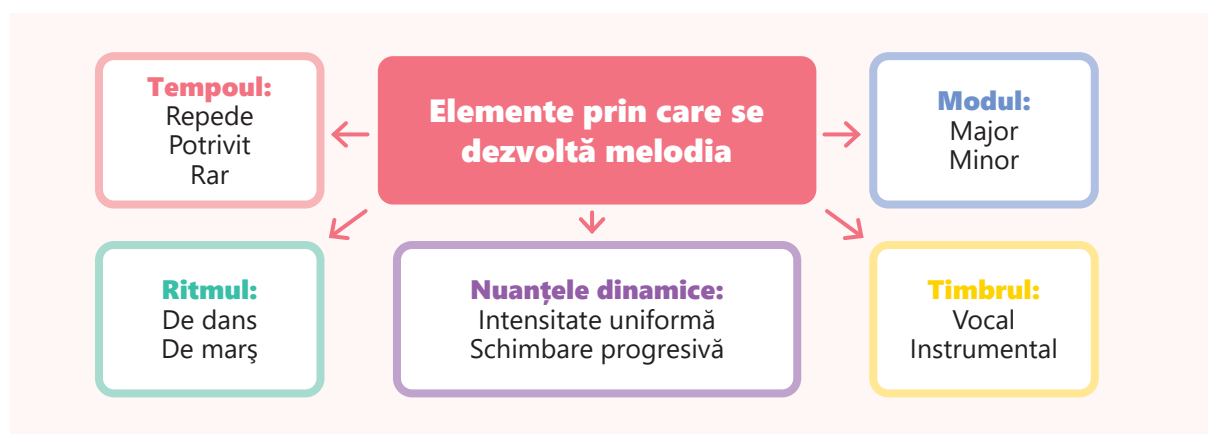
- Marchează timpii accentuați din melodia piesei „Marșul piticilor” de E. Grieg cu mișcarea mâinii în spațiu (de sus în jos).
- Reprezintă schimbarea nuanțelor dinamice din piesa „Marșul piticilor”, variind mișcările mâinii: cu amplitudine mică – sonorități scăzute, cu amplitudine mare – sonorități mărite.

Melodia – principal mijloc de expresie muzicală

Într-o creație muzicală, ideile se transpun în melodie. Cuvântul „melodie” provine din limba greacă și înseamnă *cântare de poezie lirică*.

Melodia este ideea principală a unei piese muzicale, exprimată prin sunet. Șirul de sunete dintr-o melodie este organizat intonațional cu ajutorul elementelor de limbaj muzical: ritm, tempo, dinamică, mod etc. Acestea exprimă sens și sunt organizate într-o structură. Varietatea melodiilor poate fi deosebită după caracterul cantabil, dansant și de marș al muzicii.

Compozitorul, prin melodie, își transmite gândurile, sentimentele, experiențele, adică își dezvăluie lumea interioară, sufletul.

Descoperă!

Melodia se mișcă mereu, se dezvoltă. Prin evoluția melodiei descoperim conținutul muzicii. Sensurile mișcării unei melodii pot fi diferite: ascendent, liniar, descendent. Modelele liniei melodice pot să se miște în diferite sensuri, creând astfel o anumită expresivitate. Spre exemplu: linie ondulată în sens ascendent.

Exersează!

- Asociază melodiile din piesele audiate cu modelele de reprezentare grafică a conturului și sensului mersului melodiei.
- Elaborează „Vocabularul expresivității muzicale” pentru fiecare sens al mersului melodiei. Spre exemplu: pentru sensul mersului melodiei ascendent: avânt, aspirație, dorință etc.; pentru mișcare descendentă: liniștire, împăcare, renunțare etc.

Sensul mersului melodiei

Ascendent →
Liniar →
Descendent →

Conturul melodiei

Ondulatoriu ~~~~~
Spiralat ~~~~~
Frânt (prin salt) ~~~~~

Audiază!

- Audiază piesele „Andantino” și „În ziua de naștere” din ciclul „Album pentru copii” de A. Hacıaturian.
- Urmărește mersul melodic din piesele audiate.
- Fredonează melodia piesei „Andantino”.
- Reprezintă conturul melodiei cu mișcarea brațelor.

Audiția: criterii de succes

- Păstrez tăcerea: înainte, în timpul și imediat după sunarea muzicii.
- Urmăresc muzica de la început până la sfârșit.
- Trăiesc intens ceea ce ascult.
- Cercetez expresivitatea limbajului muzical, imaginea muzicală.
- Argumentez propriile idei privind compoziția audiată.

Aram HACIATURIAN
(1903–1978)

Album pentru copii

Ciclul de piese „Album pentru copii” al compozitorului armean Aram Hacıaturian este destinat pianului și conține creații miniaturale ce exprimă sentimente și dispoziții trăite în copilărie: duioșia, pasiunea, umorul, suferința, lirismul ș.a. „Andantino”, prima piesă din album, sună în mod minor, fiind pătrunsă de o melodicitate sensibilă. În melodie pot fi identificate trei linii de dezvoltare: la început sună gânditor, meditativ, cu tristețe lirică; apoi, melodia sună cu o octavă mai sus tandru și grațios; iar la sfârșit – încrezător și hotărât. Piesa are o singură melodie, iar caracterul se schimbă cu ajutorul acompaniamentului și al armoniei neobișnuit de colorată.

Melodia la piesa Andantino de Aram Hacıaturian
PROIECT DE GRUP
„Din istoria unei creații celebre”

Prezentați proiectul pe un poster cu rubricile:

1. Portretul compozitorului și date succinte despre viața și creația compozitorului.
2. Istoricul creației.
3. Valorile creației muzicale.

Audiază!**Repertoriu:**

- Niccolò PAGANINI, Cantabile în D Major pentru vioară și pian, opus 17;
- Paul CONSTANTINESCU, piesa nr. 2 „Cântec” din „Suita” nr. 2 pentru pian;
- Robert SCHUMANN, piesa „Moș Crăciun”, din „Albumul pentru tineret” nr. 12, opus 68;
- Fritz KREISLER, piesa „Marș vienez”;
- Claude DEBUSSY, piesa „Fulgii dansează”.

Cântul: criterii de succes

- Respect poziția la cânt.
- Încep și termin cântul împreună cu colegii.
- Respect locul respirației.
- Intonez corect melodia.
- Pronunț clar și ritmic textul.
- Interpretiez expresiv toate strofele cântecului.

Amintește-ți!

- Felul în care se combină sunetele în melodie se numește *mod*. În muzică cele mai des întâlnite sunt *modul major* și *modul minor*. Termenii **major** (mai mare) și **minor** (mai mic) provin din limba italiană. Modul în muzică condiționează relațiile dintre sunetele scăriței muzicale. La fel, ca și în relațiile dintre oameni, sunetele într-un mod se atrag sau se resping, sunt stabile sau instabile. În scărița muzicală sunt stabile treptele întâia, a treia și a cincea.

E Crăciun

Versuri adaptate la melodia
populară catalană: Paulina Zavatin

Allegro

1. E fru-mos, e miez de iar-nă, În a - jun. No-rii cern u-
șor ză - pa - da de Cră - ciun. To-tu-n jur e vis și
ar - mo - ni - e, ste - le - le se-a-dun, În pri - ve - liști si - de -
ra - le, Ba - te-n gea-muri săr - bă - toa - rea de Cră - ciun.

2. Luminețe pe la case strălucesc.
De pe bradul veșnic verde
Globuri ne zâmbesc.
Iar ciorapul plin de fapte bune
Este pregătit,
Ce-am visat să se-mplinească,
Printre darurile toate,
Ce-am dorit.

Cântați!

- Învățați și interpretați expresiv cântecul „E Crăciun”.
- Elaborează „Matricea emoțiilor” pentru modul major și pentru modul minor în baza creațiilor studiate.
- Descrie expresivitatea muzicii care sună în modul major și modul minor.

Melodii celebre în muzică

De-a lungul istoriei umanității, unele compoziții muzicale s-au bucurat de o mare popularitate, devenind **celebre**. Creația muzicală devine celebră prin valorile pe care le are: trăirea emoțională profundă, imaginea (conținutul) fascinant, limbajul muzical expresiv și original, organizarea ideilor muzicale într-o formă (structură) și multe altele.

Ce poate fi valoros într-o creație muzicală? Ce admirăm și prețuim într-o compoziție muzicală? La această întrebare, fiecare om își formulează propriul răspuns atunci când audiază sau cântă, interpretează sau improvizează muzică.

Audiază!

- Audiază piesa pentru pian „Către Eliza” de Ludwig van Beethoven.
- Urmărește cum se dezvoltă intonația melodiei în fiecare dintre cele trei părți.
- Fredonează unele motive melodice în procesul de audiere.
- Reprezintă dezvoltarea conturului melodic al piesei după modelul propus mai jos.

Karl Schlösser. *Beethoven compune* (fragment)

Partitura piesei *Către Eliza* de Ludwig van Beethoven

Cântați!

- Învățați și interpretați colindul „Sus, sus” de Georgeta Voinovan.
- Deosebește expresivitatea modului în melodia strofei și a refrenului din colindul „Sus, sus”.
- Explică prin ce este valoros un colind.

Sus, sus

(colind)

Versuri și muzică: Georgeta Voinovan

Liniștit
em

1. Vi - ne Cră - ciu - nul, alb ca și Bu - nul, Vi - ne cu ves - tea cea

A am D em am

ma - re Și ne îm - bra - că suf - le - tul în săr - bă - toa - re.

em H7 em A

Vi - ne Cră - ciu - nul și ne a - du - nă Să ne îm - par - tă lu - mi - nă,

Refren:
am D em am D7 G

Ca fi - e - ca - re să ai - bă i - ni - ma pli - nă. Sus, sus
Sus, sus

D7 G am H7 em G

doar - me în lea - găn li - sus, sus Via - ța nu a - re a - pus, sus Nin - ge u - șor,
doar - me în lea - găn li - sus, sus Via - ța nu a - re a - pus, sus Și un co - lind

1. am D7 2. am D7 G

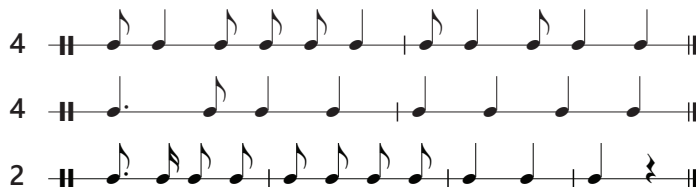
Nin - ge de sus cu iu - bi - re. su - nă a - bia a - u - zit.

2. Vine Crăciunul ca o minune
Cea mai crezută din toate
Și ne îmbracă sufletu-n haine curate.

Vine Crăciunul și împreună
Cei mai iubiți îl așteaptă,
Ca pe-o poveste, care-o auzi prima dată.

EVALUARE

- 1 Execută desenele ritmice de mai jos. Determină după expresivitatea ritmului denumirea cântecului din lista celor studiate anterior.

- 2 Completează pe caiet casetele din tabelul de mai jos cu cel puțin 3 exemple în fiecare coloniță.

Creațiile muzicale audiate		
Tempo rar	Tempo moderat	Tempo repede

- 3 Stabilește legături între instrumentele muzicale din orchestra simfonică. Compară-le după: (a) coloritul timbral; (b) principiul de emisie a sunetului și (c) construcție. Reprezintă clasificarea instrumentelor prin completarea ciorchinului din dreapta.

- 4 Stabilește valoarea de adevăr (adevărat sau fals) în enunțurile date:

- Termenii de mișcare se referă la tempoul în care se interpretează o piesă muzicală.
- *Andante* și *Adagio* sunt termeni care arată că tempoul este potrivit de repede.
- Flautul, clarinetul și oboiul sunt instrumente de suflat din lemn.
- Tenorii sunt cele mai grave voci bărbătești.
- Planul dinamic cuprinde succesiunea nuanțelor dinamice și a accentelor dintr-o creație muzicală.
- Sensul mersului melodiei poate fi ondulatoriu, spiralat, prin salt sau punctat.

- 5 Prezentați în fața colegilor proiectele de grup pe tema: „Din istoria unei creații celebre”, elaborate după cerințele expuse la pagina 45. Evaluați reciproc proiectele de grup după următoarele criterii de succes:
- Numesc corect autorul muzicii și titlul creației muzicale.
 - Descriu interesant unele date din istoria compoziției muzicale și din viața autorului acestei compoziții.
 - Caracterizez expresivitatea unor elemente de limbaj muzical din piesă.
 - Comentez imaginea muzicii.
 - Utilizez în răspuns terminologia muzicală.

Organizarea ideilor muzicale într-o creație

Fiecare compoziție muzicală vocală sau instrumentală are un conținut bine organizat. Ea este constituită din elemente mai mici, cum ar fi: motivul muzical, fraza muzicală și perioada muzicală.

Motivul muzical reprezintă cel mai mic element constitutiv al unei piese, din dezvoltarea căruia ia naștere tema muzicală.

Fraza muzicală este alcătuită din două sau mai multe motive.

Perioada muzicală este formată din două fraze. Prima are funcție de întrebare. A doua are funcție de răspuns.

Ținând cont de numărul de perioade din care este alcătuită o melodie, distingem următoarele forme muzicale simple: monopartită, bipartită și tripartită.

În această unitate vei învăța:

- să identifici numărul părților dintr-o piesă muzicală;
- să comunici cu muzica prin audiere și interpretare;
- să decoperi tehnica „Meloritmie” pentru reprezentarea mesajului muzical din piese miniaturale;
- să deosebești formele muzicale simple și formele muzicale compuse după auz;
- să execuți desene ritmice la măsura de 6/8;
- să deosebești ritmul regulat, sincopat și punctat în muzică;
- să caracterizezi expresivitatea limbajului muzical în reprezentarea conținutului în piese cu forme muzicale simple și compuse;
- să urmărești și să execuți reprezentarea grafică a unui eveniment sonor;
- să interpretezi expresiv muzica;
- să acompaniezi la instrumente muzicale pentru copii melodia unor piese muzicale;
- să intonezi cântece în diferite variante.

PROIECT DE GRUP

„Magia formei în exprimarea ideilor”
(pagina 62)

Forme muzicale simple.

Forma monopartită

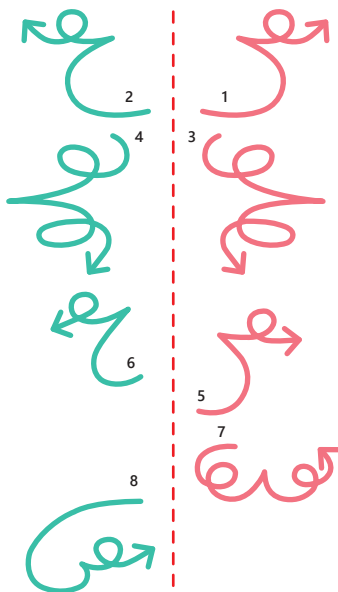
Fiecare compoziție muzicală se deosebește prin organizarea conținutului într-o anumită structură (are formă). Deseori, compozitorii se concentrează pe exprimarea muzicală a unei dispoziții într-o piesă muzicală. Astfel de piese se mai numesc „istorii muzicale” în care nu sunt contraste, adică domină numai o singură dispoziție. În aceste piese melodia se dezvoltă prin mijlocul gradațiilor de tempo, registru, timbru.

Creația muzicală alcătuită dintr-o singură parte are **formă monopartită** reprezentând o melodie și dezvoltarea ei. Forma muzicală monopartită se întâlnește în cântece (forma strofică) și în piese instrumentale miniaturale.

Amintește-ți!

Forma muzicală reprezintă tipul de organizare a conținutului compoziției muzicale.

În funcție de complexitatea conținutului, în muzică există forme muzicale simple și forme muzicale compuse.

Dmitri Borisovici KABALEVSKI. Piesa pentru pian *Cântec mic*

Compozitorul Dmitri Borisovici Kabalevski, din dorința de a populariza muzica, a compus creații în special pentru copii și tineri.

Piesa „Cântec mic”, opus 27, nr. 2, are o melodie cantabilă, plină de lumină și sinceritate, fraze muzicale clar conturate sub formă de întrebare și răspuns.

Exersați!

- Audiati și fredonați melodia piesei pentru pian „Cântec mic” de D.B. Kabalevski.
- Exersați reprezentarea melodiei din piesa „Cântec mic” cu mișcările brațelor sub formă de dialog, după modelul din stânga.

Amintește-ți!

- Cântecul este cea mai accesibilă creație muzicală. Mesajul unui cântec se exprimă prin simbioza textului poetic cu muzica. Melodia poate fi construită în diferite forme.
- Prin forma muzicală înțelegem felul în care se combină elementele structurale ale melodiei. O melodie este formată dintr-o perioadă, care este compusă din două fraze: prima frază este întrebarea, iar a doua frază conține răspunsul și coboară pe tonică – prima treaptă fundamentală într-o scară muzicală.
- Există două tipuri de organizare a formei muzicale în cântece: forma strofică și forma strofică cu refren. Formele muzicale sunt sonore, dar pot fi reprezentate schematic.

Forma muzicală în cântec

Forma strofică

Strofa 1 → Strofa 2 → Strofa 3

Are la bază o melodie care se repetă în corespundere cu numărul strofelor din textul poetic. Cuvântul „strofic” derivă din cuvântul grecesc *strophe*, ceea ce înseamnă „întoarcere”.

Prin dezvoltarea elementelor de limbaj în raport cu textul poetic din fiecare strofă și alegerea modalităților de intonare, interpretarea cântecului în formă strofică devine artistică.

Forma strofică cu refren

Strofa 1 → Refren → Strofa 2 → Refren

Conține două melodii – idei muzicale diferite. Melodia strofelor se repetă, iar textul poetic se schimbă. În refren se repetă și melodia, și textul poetic.

Refrenul este sinteza cântecului, are o melodie memorabilă și ușor de interpretat.

Soliști

Ansamblu coral

Aplică!

Planul de interpretare a cântecului:

- Analizează titlul și textul poetic.
- Potrivește tipul melodiei pentru interpretarea acesteia: cantabilă, dansantă, de marș, variantă mixtă.
- Alege tempoul și nuanțele dinamice potrivite pentru fiecare frază.
- Notează pe caiet planul de interpretare a cântecului (introducere, strofă, refren, ritornelă).
- Alege modalitatea de interpretare a melodiei (solo, ansamblu coral, dialog muzical, cu mișcări plastice/de dans, cu acompaniament ritmic ș.a.).

Aplică!

- Audiază interpretarea cântecului „Școala fulgilor”.
- Determină forma muzicală a cântecului.
- Caracterizează expresivitatea melodiei cântecului în raport cu textul poetic.
- Descrie succint mesajul cântecului, utilizând cuvintele-cheie din textul acestuia.
- Elaborează planul de interpretare a cântecului, notează-l pe caiet.
- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Școala fulgilor”.

Compozitoare, poetă și interpretă, o vedetă a muzicii ușoare contemporane din Republica Moldova. A compus peste o sută de cântece pentru copii, dar și pentru interpreți recunoscuți, precum: Aura, Indiana, Victoria Lungu, Geta Burlacu, Irina Barbu, Anastasia Lazariuc ș.a.

Georgeta VOINOVAN
(n. 1971)

Școala fulgilor

Versuri și muzică: Georgeta Voinovan

Vioi

1. Iar - na a des - chis o șco - lă pen - tru ful - gu - șori,
 Și - a a - les din toa - tă ța - ra Trei în - vă - ță - tori. Dom - nul
 Vis - col - dan - sa - tor, Dom - nul Ger - de - se - na - tor, Și - a - poi
 Vân - tul zbu - ră - tor. Dom - nul Vis - col - dan - sa - tor, Dom - nul
 Ger - de - se - na - tor, Și - a - poi Vân - tul zbu - ră - tor.

2. Înspre seară iată-ncepe
 Lecția de dans.
 Domnul Viscol îi rotește,
 Nu le dă răgaz.
 Domnul Viscol – dansator.

3. Domnul Ger – desenator
 Și-apoi Vântul zburător.
 Cei mai buni învățători,
 Cei mai buni învățători
 De la școala fulgilor.

Mulți compozitori creează muzică special pentru copii. Astfel, remarcabilul compozitor Robert Schumann a creat mai multe albume, alcătuite din piese miniaturale dedicate copiilor: „Scene pentru copii”, „Album pentru tineret”, ș.a. Fiecare piesă are melodii expresive, inspirate din viață și natură. Meritul lui R. Schumann este acela că a fost primul dintre compozitorii care au reușit să transmită sentimentele și experiențele copiilor cu mare dragoste și putere artistică.

Charles West Cope. *Lecția de muzică*

Robert SCHUMANN. Piesa *Marșul soldaților* din *Album pentru tineret*

„Marșul soldaților” este o miniatură compusă pentru pian și are formă bipartită cu repriză. Fiecare parte este scrisă în formă de perioadă cu repetare. Singura nuanță dinamică *forte* însoțește invariabil melodia piesei. Ritmul punctat și cadențat al melodiei sună în acorduri rupte și atribuie intonații decisive, hotărâte, prin care se imită la pian sonoritatea unei orchestre. În finalul piesei, intensitatea este în *crescendo*, atribuind măreție evenimentului sonor. Caracterul muzicii este viguros, energic. Fraza de încheiere a „Marșului soldaților” este punctul culminant al piesei.

Structura primei părți din „Marșul soldaților” de R. Schumann

A = o perioadă muzicală: (a+a1+a+a1+a2+a2+a+a3)

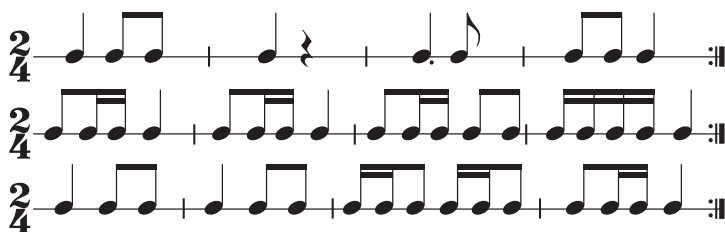
Prima frază: (a+a1+a+a1)

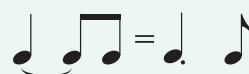
Fraza a doua: (a2+a2+a+a3)

Fii creativ!

- Audiază piesa „Marșul soldaților” de R. Schumann.
- Elaborează și reprezintă pe caiet conturul melodiei la această piesă.
- Compune un desen ritmic la 2/4, alcătuit din două măsuri, pentru a acompania melodia piesei „Marșul soldaților”.
- Exersează desenele ritmice de mai jos.
- Elaborează formule ritmice prin care pot fi imitate: (a) sonoritatea pasului cadențat; (b) intonațiile de apel ale trompetei; (c) ritmul punctat al tobelor.

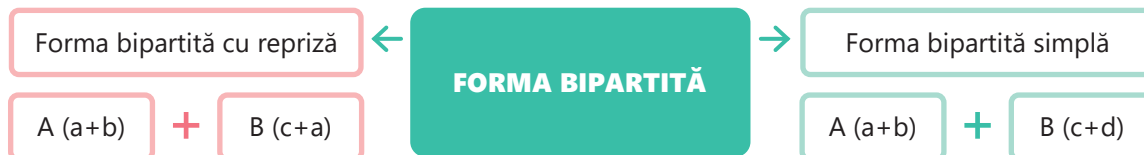

Exersează: ritm punctat!

Forma muzicală bipartită

Conținutul compoziției muzicale se dezvoltă în unul sau mai multe părți – evenimente sonore. Au **formă bipartită** creațiile muzicale compuse din două părți. Ele pot fi asemănătoare sau contrastante. Fiecare parte din forma bipartită durează o perioadă muzicală. După materialul muzical din a doua parte, forma bipartită poate fi: (1) *cu repriză*, când în a doua perioadă este reluată o propoziție din prima perioadă; (2) *simplă*, când partea a doua conține o melodie total nouă.

Audiază!

- Audiază piesa „Rugăciunea de dimineață” de P.I. Ceaikovski și deosebește după auz tipul forme muzicale.
- Urmărește momentul de început la partea a doua din această piesă.
- Explică sensul ideatic al pulsației ritmului regulat din partea a doua a piesei „Rugăciunea de dimineață”.

Amintește-ți!

Ritm regulat

Ritm punctat

Ritm sincronizat

Piotr Ilici CEAIKOVSKI.

Piesa *Rugăciunea de dimineață* din *Album pentru copii*

Pe vremea compozitorului rus Piotr Ilici Ceaikovski, fiecare credincios, fie adult, fie copil, când se trezea și înainte de somnul de seară, se ruga la Dumnezeu. În rugăciunea de dimineață, el își exprima sentimentul de recunoștință pentru ziua care a venit și, totodată, ruga pentru a fi îndrumat către realizarea faptelor bune.

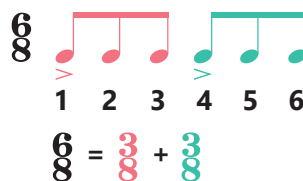
Piesa „Rugăciunea de dimineață” este o miniatură contemplativă, care sună fără grabă, reflectă puritatea sufletului unui copil și descrie conversația pașnică a lui cu Dumnezeu. Spontaneitatea și smerenia, liniștea sufletească, seninătatea acestuia se aud aici în fiecare intonație. Mișcarea ritmică uniformă a acordurilor se aseamănă cu un coral bisericesc. În partea a doua – pulsația uniformă a ritmului pe un sunet de aceeași înălțime aduce vibrație interioară, subliniază motivul rugăciunii și culminează. Ultimul motiv răsună ascendent, sugerând privirea ridicată în sus, spre Divinitate!

Charles Burton Barber. *Suspans*

Descoperă!

Măsura de 6/8 este alcătuită din șase timpi, iar fiecare timp durează o optime. Timpul accentuat cade pe prima optime, iar cel relativ accentuat pe a patra optime, care sunt marcate prin simbolul accentului (>), după modelul din dreapta.

Modele de formule ritmice la 6/8

Cântați!

- Învățați și interpretați cântecul „Să ne urcăm pe un nor”, respectând mișcarea la măsura de 6/8.
- Exersați marcarea timpului accentuat și a timpului relativ accentuat cu bătăi din palme în timpul interpretării acestui cântec.

Fiți creativi!

- Exersați variantele de formule ritmice la măsura de 6/8 propuse mai sus.
- Elaborați un acompaniament ritmic din două formule la măsura de 6/8 pentru interpretarea cântecului „Să ne urcăm pe un nor”.
- Alegeți diferite tehnici de emisie timbrală a sunetelor de percuție pentru acompaniamentul ritmic.

Să ne urcăm pe un nor

Versuri și muzică: Anne-Caire Rey-Bellet
Traducere: Anna Voiculescu

Moderato

Să ne ur-căm pe un nor, Cor-pul să pa-ră u - șor,

Ca în-tr-un vis să plu-tim, Pe a - ripi de cer se - nin,

La, la, la, la, la, la, La, la, la, la, la, la.

Aplică!

- Audiază interpretarea piesei corale „Litere latine” de D. Chițenco.
- Determină și reprezintă pe caiet forma muzicală a cântecului.
- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Litere latine”.
- Elaborați planul de interpretare a cântecului pentru fiecare element din forma muzicală, concretizând expresivitatea unor elemente de limbaj muzical.

Litere latine

Versuri: Vasile Romanciuc
Muzică: Dmitri Chițenco

Andante

1. Ca un stol de pășări, nu din țări stră-i-ne, V-ați în-tors a-ca-să,
li-te-re la-ti-ne. Dul-ce vi-i cân-ta - rea, sfin-te pă-să-re - le,
Li-te-re la-ti-ne nea-mu-ri - le me-le. Crean-gă, E - mi-
nes - cu mult s-ar bu - cu - ra, C-ați a-juns cu zbo - ru-n
Ba - sa-ra - bi - a, C-ați a-juns cu zbo - ru-n Ba - sa-ra - bi -
a, Ba - sa-ra - bi - a, Ba - sa-ra - bi - a.

2. Litere latine, păsări vrăjitoare,
Noi vă dăm în suflet loc pentru cuibare.
De-o fi iarna aspră, frig de-o fi la vară,
Să nu fiți silite să zburați din țară.

3. De la strălucirea-ți - scriere măiastră -
Se va face ziuă și în limba noastră.
Scriere latină - păsări vrăjitoare
Cu aripi de vultur, dar - nerăpitoare...

Refren:

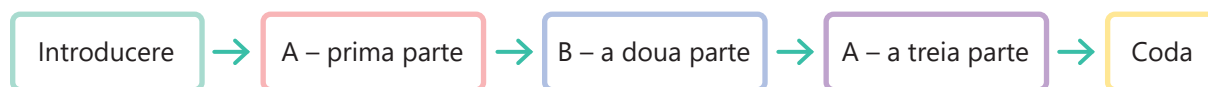
Creangă, Eminescu mult s-ar bucura,
C-ați ajuns cu zboru-n Basarabia,
C-ați ajuns cu zboru-n Basarabia.

Forma muzicală tripartită

În muzică, o **formă tripartită** cuprinde trei părți având notația schematică $A + B + A$. Părțile formei tripartite sunt perioade muzicale simetrice, iar partea a treia reia materialul muzical din prima parte. O parte muzicală vine în contrast cu partea precedentă prin caracterul muzicii. Astfel, apare ceva nou în imaginea, conținutul ei.

În muzica instrumentală, deseori, forma tripartită este precedată de o introducere, iar partea a treia poate fi urmată de o codă – secvența finală a unei compoziții muzicale. În forma tripartită, muzica se dezvoltă în baza principiului contrastului, prin mijloace și modalități care aduc o diferențiere de registru, tempo, timbru, metru.

Ca piesă independentă, forma tripartită se întâlnește în: arii, lieduri, compoziții instrumentale de întindere mijlocie, dansuri, contredansuri, bagatele. Ca parte integrantă dintr-un ciclu de sonată sau simfonie, forma tripartită complexă este prezentă în mișcarea a III-a. Forma tripartită este cea mai răspândită formă în piese instrumentale.

Audiază!

- Audiază piesa „Moment muzical” nr. 3 de Franz Schubert.
- Caracterizează expresivitatea muzicii pentru fiecare parte din această piesă.
- Fredonează motive melodice din prima parte a piesei „Moment muzical” nr. 3.
- Exersează desenul ritmic al acestei melodii:

Fii creativ!

- Studiază partitura pentru acompanierea la instrumente muzicale pentru copii a muzicii din piesa „Moment muzical” nr. 3 de Franz Schubert (a vedea p. 59).
- Identifică simbolurile grafice ale instrumentelor propuse pentru acompaniament: trianșlu, tobiță, tamburină, talgere (a vedea p. 59).
- Învăță și interpretează la un instrument muzical acompaniamentul la această piesă după modelul propus pe pagina următoare.

Piesa „Moment muzical” nr. 3 în *fa* minor, opus 94, are formă tripartită. Melodia are la bază o formulă de ritm caracteristică dansului popular polca, la măsura de doi timpi. Muzica acestei piese creează o atmosferă lirică subtilă, învăluită de un sentiment cald. Schimbarea modului din minor în major poate fi asociată cu schimbarea de umbră și lumină, tristețe și bucurie. Pe final, piesa sună luminos, în tonalitate majoră.

Compozitorul Franz Schubert

Descoperă!

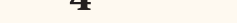
„Moment muzical” nr. 3 este o mică piesă instrumentală pentru pian, ce s-a încetățenit ca gen muzical datorită compozitorului Franz Schubert, care a creat 6 Momente muzicale. Ca și alte compoziții romantice de forme mici (impromptu, nocturne, preludiu), „Moment muzical nr. 3” este dominat, de obicei, de o singură dispoziție. Din amintirile compozitorului Franz Schubert, fiecare „moment muzical” surprinde un crâmpel din viața interioară în continuă schimbare, saturată emoțional. Stările de spirit ale acestor „momente” variază de la intonații senine la explozii dramatice. Majoritatea pieselor sunt dominate de un anumit desen ritmic, adesea asociat cu dansul cotidian (polcă, vals, ecossaise). Majoritatea pieselor pentru pian compuse de Franz Schubert sunt constituite din trei mișcări (ABA), cu o secțiune mijlocie puternic contrastantă. Această formă a devenit ulterior răspândită în muzica de pian a următoarelor generații de compozitori romantici.

Partitura acompaniamentului la piesa *Moment muzical nr. 3* de Franz Schubert

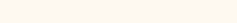
A

B

C

Reprezentarea grafică a instrumentelor muzicale: tamburină, triangu, tobită, talgere

Modele de acompaniament pentru codă – partea finală a piesei „Moment muzical”

Cântați!

- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Când mămica mea zâmbește” de Georgeta Voinovan sub formă de dialog și „lănțisor sonor”.

Cântul: criterii de succes

- Respect poziția la cânt pe parcursul interpretării.
- Urmăresc atent gesturile dirijorale ale profesorului.
- Intonez just melodia cântecului propus.
- Rețin în memorie textul strofelor din cântec.
- Exprim prin cânt starea emoțională.

Când mămica mea zâmbește

Versuri și muzică: Georgeta Voinovan

Vesel, vioi

1. Când mă-mi-ca mea zâm-beș - te, Se-n-tâm-plă o mi-nu - ne,
 Par - că în - flo - reș-te-n-trea - ga lu - me. Când mă -
 mi - ca mea zâm-beș - te, Cât ar fi de ne-că-ji - tă,
 Su - pă - ra - rea tre - ce în - tr-o cli - pă. Când mă -
 mi - ca mea zâm-beș - te, lar-na se to-peș - te,
 Vi - ne pri - mă - va - ra pe pă - mânt.
 Vreau, mă-mi-co, să te văd de-a pu - ru - rea zâm-bind.

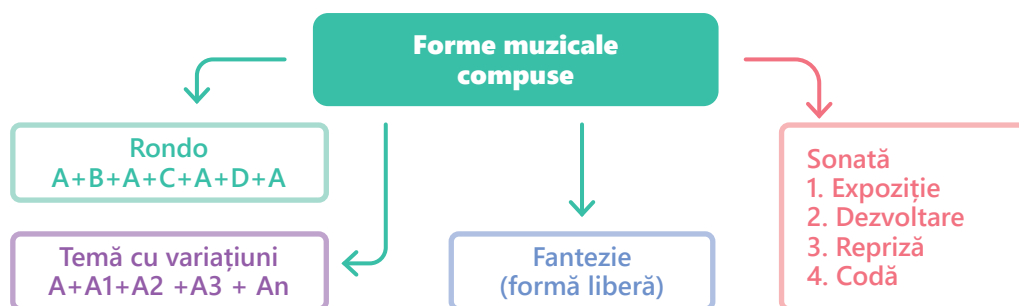
2. Când mămica se-ntristează,
 Cerul parcă se-nnovează.
 Mă întreb cu ce am supărat-o?
 Mă grăbesc să-i cer iertare
 Și îi dau o sărutare,
 Iar mămica îmi zâmbește-ndată.

3. Când mămica mea zâmbește,
 E atâta de frumoasă,
 Chipul ei întreg se luminează.
 Și pe cer, mândrul soare
 Strălucește și mai tare,
 Ziua se preface-n sărbătoare.

Forme muzicale compuse

Formele muzicale nu sunt create întâmplător. Ele depind de ideile compozitorului întruchiate într-o imagine muzicală, într-un conținut muzical.

Formele muzicale compuse sunt alcătuite din formele muzicale simple. Multe compoziții muzicale sunt scrise în forme compuse, deoarece oferă oportunitatea de a dezvălui mai complex un conținut prin limbajul muzicii.

Amintește-ți!

Rondo este o formă bazată pe alternarea unei teme muzicale (Refren – A) cu diferite episoade (B, C, D). Forma de rondo începe și sfârșește cu melodia refrenului.

În traducere, termenul *rondo* înseamnă „cerc”. În multe genuri instrumentale, precum sonata, concertul, părțile finale sunt scrise sub forma unui rondo.

Audiază!

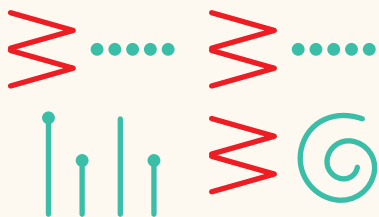
- Audiază piesa „Vals” în *la* minor de Fr. Chopin și urmărește organizarea mesajului muzical în forma de rondo.
- Fredonează melodia refrenului și reprezintă conturul melodiei prin mijloace plastice.
- Caracterizează expresivitatea melodiei refrenului din „Vals” de Fr. Chopin.

Frédéric CHOPIN. Vals în *la* minor

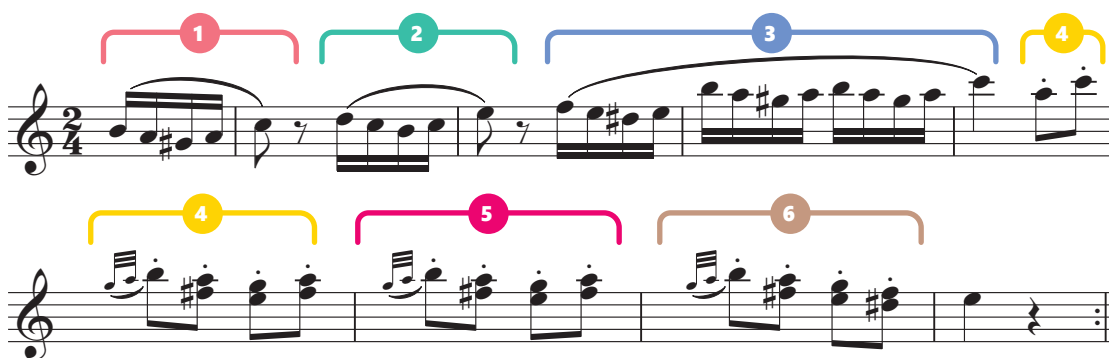
Piesa „Vals” (în *la* minor) este unul dintre cele mai scurte din toate valsurile compuse de Fr. Chopin. A fost publicat la mult timp după moartea compozitorului și peste 100 de ani s-a descoperit că muzica a fost scrisă de acesta. Muzica piesei are formă de rondo și exprimă o stare de tristețe, în timp ce unele episoade fac aluzie la fericire și speranță. Melodia simplă a refrenului creionează un portret, care pe parcurs se ornează cu elemente decorative. În mijlocul creației sună tonalitatea majoră, cu o melodie fericită și veselă. Elementele piesei „Vals” în *la* minor se reunesc în formula: A + B + A + C + A. Pe final sună o mică codă în tempo reținut, de parcă s-ar închide un album cu fotografii, iar în suflet rămâne o ușoară tristețe în urma unei amintiri.

PROIECT DE GRUP „Magia formei în exprimarea ideilor”

1. Împărțiți-vă în trei grupuri și alegeți-vă domeniul de exprimare prin muzică.
2. Audiți mișcarea a III-a din „Sonata pentru pian nr. 11” de W.A. Mozart.
3. Elaborați pentru fiecare element din structura de rondo a sonatei o reprezentare expresivă prin mișcările plastice cu recuzită.
4. Melodia refrenului va fi reprezentată în aceeași variantă la fiecare reluare, iar elementele B, C, D vor fi reprezentate în raport cu expresivitatea intonației melodice din aceste părți.

Descoperă!

- În imaginea de mai sus este reprezentată partitura la melodia refrenului și notele din „Rondo” al „Sonatei pentru pian nr. 11” de W.A. Mozart.
- Prin culori sunt delimitate elementele de structură a primei propoziții muzicale – melodia refrenului.
- Mișcările plastice cu recuzită se vor inspira din expresivitatea limbajului muzical al fiecărui element al melodiei.
- Prin exersare, grupul va atinge o claritate și sincronizare a mișcărilor pe muzica mișcării a III-a din „Sonata pentru pian nr. 11” de W.A. Mozart.

Ritmul cupelor

Percuție corporală

Mișcări cu eșarfele

Forma muzicală – temă cu variațiuni

Conceptul de „variațiune” în muzică înseamnă o piesă în care tema se repetă de mai multe ori, cu modificări de tonalitate, melodie, armonie etc. **Tema cu variațiuni** este o compoziție muzicală care constă în enunțarea unei teme și valorificarea ei prin diferite transformări ulterioare. Variațiunile sunt adesea create pe o temă specifică scrisă de compozitor sau pe o temă preluată din muzica altor autori, conferind unitate și, în același timp, diversificare discursului muzical. Variațiunea oferă compozitorului multă libertate pentru improvizație. În același timp, se compune după anumite legități, legate de transformare, modificare, schimbare a anumitor sau a mai multor parametri ai mesajului muzical.

Wolfgang Amadeus MOZART. 12 variațiuni *Ah, vous dirai-je, maman*

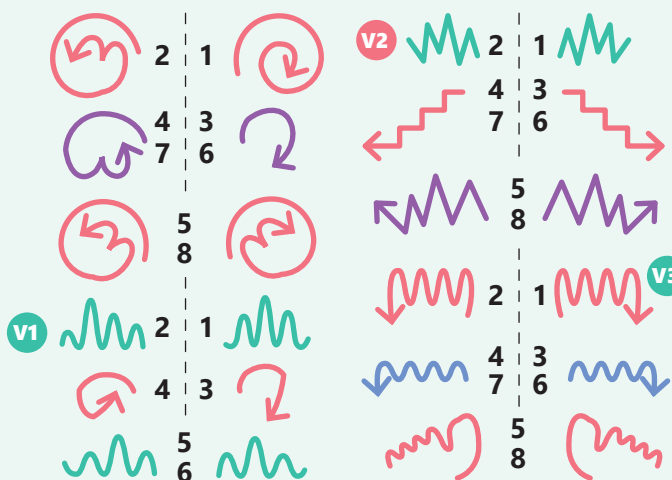
Despre compozitorul austriac Wolfgang Amadeus Mozart se spune că a avut un talent de origine divină. Compozițiile sale sunt încă inegalabile, continuând și în zilele noastre să impresioneze mulți oameni, fiind considerate drept „muzica zeilor”.

La vârsta de 25 de ani, W.A. Mozart a compus 12 variațiuni pe melodia cântecului popular francez „Ah, vous dirai-je, maman”. Această lucrare a fost compusă pentru pian solo și constă din 13 secțiuni: prima secțiune este tema propriu-zisă, iar celelalte secțiuni sunt variațiunile I–XII. Fiecare variațiune aduce expresivității noi temei: eleganță, zbucium, seninătate, lirism etc., în nuanțe ușoare, liniștitoare, caracter pastoral plăcut, care amintește puțin de vechile dansuri de curte.

Edouard Hamman. Mozart la spinetă

Tema

Audiază!

- Audiază tema cu 12 variațiuni, semnate de W.A. Mozart.
- Studiază meloritmia elaborată pentru temă și următoarele 3 variațiuni.
- Prezintă conturul melodiei dezvoltate în fiecare dintre cele 12 variațiuni.
- Fredonează melodia temei „Ah, vous dirai-je, maman”.
- Dezvoltă meloritmia pentru celelalte variațiuni după modelul propus.

Joseph HAYDN. Simfonia *Surpriza*, II. *Andante* (tema cu variațiuni)

Compozitorul austriac Joseph Haydn este considerat „părintele” genului de simfonie, fiind autorul a peste 100 de simfonii. O bună parte dintre simfonii poartă titluri care sunt legate de caracterul muzicii. Orice simfonie se interpretează de orchestra simfonică și este constituită din patru părți.

Andante este a doua mișcare a celebrei Simfonii nr. 94 în sol major, care la scurt timp după premieră a fost numită „Surpriza”.

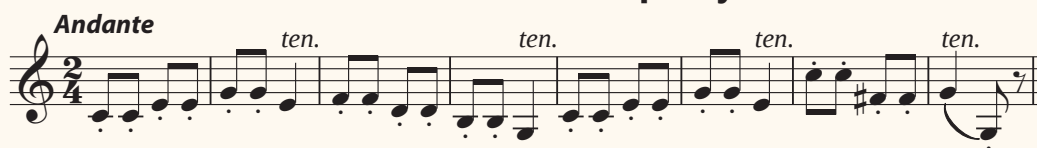
Julius Schmid. *Haydn cântând*

Aplică!

- Audiază mișcarea a doua (*Andante*) a Simfoniei nr. 94 „Surpriza” de J. Haydn.
- Fredonează melodia temei din mișcarea a treia (*Andante*) a simfoniei studiate.
- Interpretează la un instrument muzical pentru copii tema din *Andante* al Simfoniei nr. 94 „Surpriza” de J. Haydn.

Tema din *Andante* de Joseph Haydn

Fii creativ!

- Trăiește sentimentul interpretului unei orchestre prin executarea la instrumente muzicale pentru copii a temei muzicale din *Andante* al Simfoniei nr. 94.
- Descoperă planul dinamic la expunerea temei muzicale.
- Interpretează la un instrument pentru copii tema principală din *Andante* pe parcursul sunării variațiunilor.

1

2

3

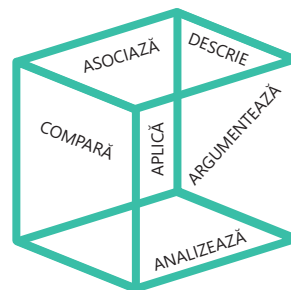
4

EVALUARE

- 1 Elaborează din melodiile cântecelor învățate forma de rondo. Reprezintă pe caiet elementele de structură din forma de rondo cu imagini pictografice sau desene potrivite. Interpretează expresiv compoziția, respectând criteriile de succes de la pagina 60.

- 2 Formați grupuri a câte 5-6 eleve și elevi. Confectionați câte un cub în fiecare grup. Scrieți pe fețele cubului sarcinile: descrie, compară, asociază, analizează, aplică, argumentează.

A. Activitate în grup: Primiți spre rezolvare una dintre cele șase sarcini, aruncând cubul spre fiecare membru al grupului. Grupul numește membrul care îl va reprezenta.

B. Activitate frontală: Fiecare grup prezintă o față a cubului. Urmează dezbateră cu toată clasa.

- (a) Descrieți forma muzicală a cântecelor.
- (b) Comparați forma muzicală tripartită cu activitățile din viața omului.
- (c) Asociați formele muzicale cu formele diferitor figuri, reprezentându-le grafic.
- (d) Analizați structura formei de rondo.
- (e) Aplicați expresiile „eveniment sonor” și „expresivitatea limbajului muzical” pentru a caracteriza forma muzicală bipartită.
- (f) Argumentați conceptul de „variațiune” în muzică și viață.

- 3 Stabilește valoarea de adevăr (adevărat sau fals) în enunțurile date:
 - Conținutul unei compoziții muzicale are o structură constituită din elemente mai mici, cum ar fi: motivul muzical, fraza muzicală și perioada muzicală.
 - Forma muzicală reprezintă tipul de organizare a elementelor de limbaj într-o compoziție muzicală.
 - Există două tipuri de organizare a formei muzicale în cântece: forma strofică și forma strofică cu refren.
 - În forma tripartită muzica se dezvoltă în baza principiului contrastului, prin mijloace și modalități care aduc o diferențiere de registru, tempo, timbru, metru.
 - Tema cu variațiuni este o compoziție muzicală care constă din repetarea unei melodii.
 - Forma muzicală rondo are următoarea formulă: A + A1 + A2 + A3 + A4.
- 4 Prezentați proiectele de grup „Magia formei în exprimarea ideilor”, elaborate după cerințele expuse la pagina 62. Evaluați reciproc proiectele colegilor după următoarele criterii de succes:
 - (a) Reprezintă expresiv elementele de structură a compoziției muzicale prin mijloacele alese (mișcări plastice ale brațelor, mișcări cu eșarfele, percuție corporală).
 - (b) Exprim clar intonația melodică prin mișcările muzical-ritmice.
 - (c) Sincronizez mișcările muzical-ritmice personale cu cele executate de către grup.

Varietatea genurilor muzicale

La fel ca literatura, coregrafia și artele plastice, muzica are propriile genuri muzicale. Cea mai răspândită clasificare a genurilor muzicale are în vedere mijloacele cu care se interpretează muzica:

1. vocile umane sunt mijloacele cu care se interpretează genurile vocale: cântecul, cantata, oratoriul, misa etc.;
2. instrumentele muzicale sunt mijloacele prin care se interpretează genurile instrumentale: sonata, concertul, cvartetul, simfonia etc.;
3. simbioza mai multor arte sunt mijloacele prin care se interpretează genurile muzicii dramatice: opera, baletul, suita de dansuri etc.

De-a lungul timpurilor, genurile muzicale s-au definitivat și dezvoltat. Cântecul, dansul și marșul se consideră genuri primare, deoarece ele au generat **varietatea genurilor muzicale** de amploare.

În această unitate vei învăța:

să clasifici și să deosebești genurile muzicii vocale, instrumentale și dramatice;
 să caracterizezi expresivitatea muzicii în genurile primare: cântec, dans, marș;
 să descoperi sensurile sunetelor în intonația muzicală;
 să deosebești cantata de oratoriu, opera de balet, sonata de concert;
 să execuți acompaniamentul ritmic prin diferite principii de emisie;
 să audiezi creații muzicale;
 să caracterizezi expresivitatea intonației muzicale într-o piesă muzicală;
 să urmărești și să elaborezi reprezentarea grafică a unui eveniment sonor;
 să interpretezi expresiv muzica;
 să intonezi cântece în diferite variante;
 să utilizezi corect terminologia muzicală.

PROIECT INDIVIDUAL

„Arborele genurilor muzicale” (pagina 79)

Genurile muzicale primare: cântecul, dansul, marșul

Toate creațiile muzicale pot fi clasificate în genuri. Experiențele muzicale colective și individuale ale omenilor s-au manifestat prin cânt, dans și defilare. Dintre aceste activități s-au definit cele mai cunoscute **genuri muzicale primare** – cântecul, dansul și marșul. Prin muzica acestor genuri se creează un ambient emoțional, ideatic, imaginativ. Expresivitatea cantabilă, dansantă și de marș poate fi descoperită în diverse genuri ample (de proporții mari).

Te provoc!

- Piesa „Dona nobis pacem” este un canon pe text latin, ceea ce înseamnă „Dă-ne nouă pace”. Exprimă o rugăciune pentru pace în caracter de imn și datează din secolul al XII-lea. Originea melodiei este necunoscută, fiind transmisă din generație în generație oral, interpretată nu doar în biserică, ci și în aer liber. Melodia piesei „Dona nobis pacem” sună în caracter de imn, cald, armonic și conține 3 secțiuni, care pot fi cântate în canon la 3 voci.

Cântați!

- Audiați interpretarea cântecului „Dona nobis pacem” în diferite variante.
- Identificați structura și expresivitatea melodiei acestui cântec.
- Învățați și interpretați expresiv melodia „Dona nobis pacem” la unison și în canon.

Canonul *Dona nobis pacem*

(autor anonim)

1
Do - na no - bis pa - cem, pa - cem, do - na no - bis pa - cem.

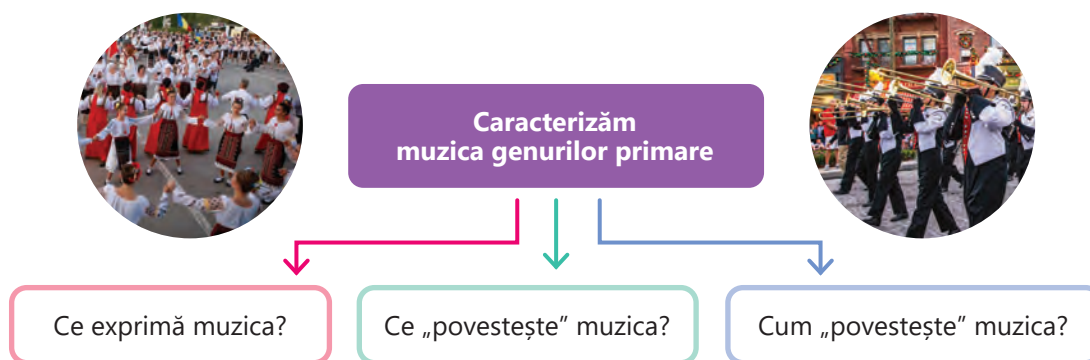
2
Do - na no - bis pa - cem, do - na no - bis pa - cem.

3
Do - na no - bis pa - cem, do - na no - bis pa - cem.

Cântul are o putere minunată de a uni oamenii într-un gând, sentiment. Când se cântă o rugăciune, muzica supune firile aspre și necultivate, înviorează gândirea și trezește compasiunea, izgonește tristețea și sentimentele sumbre care descurajează și slăbesc puterile. De-a lungul istoriei, oamenii prin cântece și-au exprimat gândurile și emoțiile.

Nicolai Bogdanov-Belisky. *În biserică*

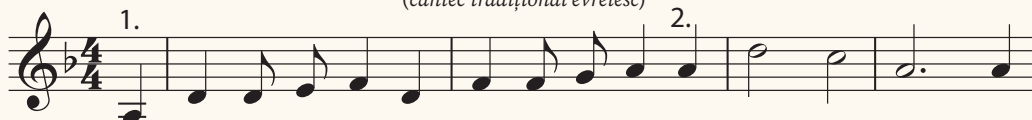

Te provoc!

- Audiază marșul „Majestic” de E. Doga și piesele „Hora staccato”, „Hora mărtişorului” de Grigoraş Dinicu.
- Învățați și interpretați expresiv cântecul tradițional evreiesc „Shalom”.

Shalom

(cântec tradițional evreiesc)

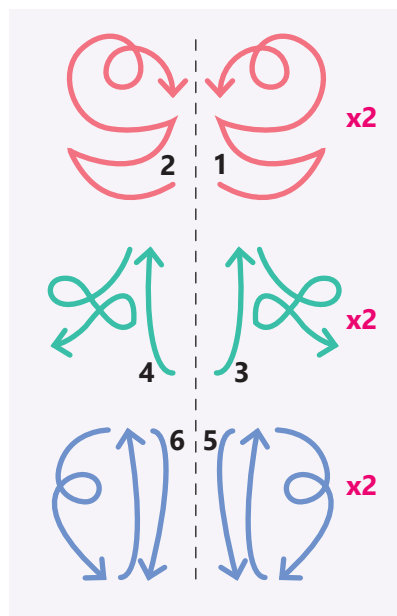
1. Sha-lom cha-ve-rim, sha-lom cha-ve-rim, sha-lom, sha-lom! Le-
2. Pri-e-teni, pri-e-teni, Pa-ce să fi-e pes-te tot! Pri-

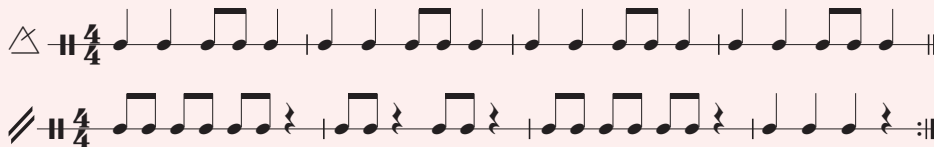
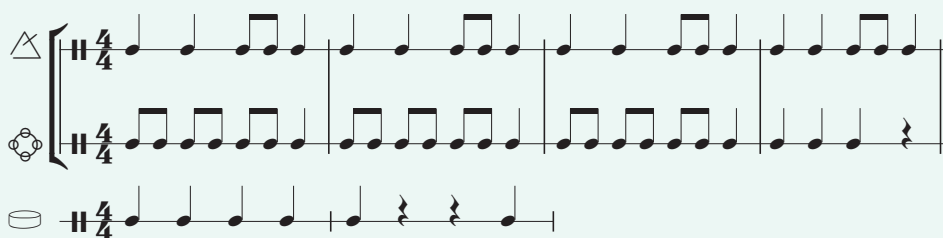
hi-tra-ot, le-hi-tra-ot, sha-lom, sha-lom!
e-teni, pri-e-teni, Pa-ce să fi-e pes-te tot!

Fii creativ!

- Descoperă prin audiții organizarea ideilor muzicale în piesa „Vals” nr. 1 în *mi* bemol major de L. van Beethoven din „Mödlinger Tänze”: Ländler, WoO 17.
- Reprezintă expresiv muzica acestei piese prin: (a) meloritmie – „dansul” spațial al brațelor; (b) mișcări plastice cu eșarfe colorate, după modelul conturului melodiei propus.
- Descoperă prin audiții organizarea ideilor muzicale în Polca „Trich-Trach” de J. Strauss: A + B + C + A.
- Exersați și interpretați acompaniamentul ritmic la Polca „Trich-Trach” după partitura de mai jos astfel: (1) creați patru grupuri de interpreți la triangu, tamburină, tobă; (2) exersați executarea succesivă a desenelor ritmice la instrumentele indicate; (3) acompaniați integral partitura în tempoul muzicii.
- **Proiect individual:** Elaborează conturul melodic la piesa „Cantabile” în *re* major, MS 109/op. 17 de Niccolò Paganini.

Acompaniamentul ritmic la Polca *Trich-Trach* de Johann Strauss

Cântul vocal și coral în genurile de cantată, oratoriu

Cantata este o compoziție vocală cu acompaniament instrumental, care cuprinde mai multe părți: arii, recitative, duete, coruri, pasaje instrumentale. Acest gen muzical are origine italiană. Cuvântul *cantare* în limba italiană înseamnă „a cânta” – de aici provine denumirea genului cantată. Tema unei cantate poate fi profană (cu subiect mitologic sau moral) ori sacră (inspirată, de obicei, din texte religioase).

Oratoriul este o compoziție muzicală de dimensiuni mari, care include folosirea unei orchestre, a unui cor și a unuia sau a mai multor soliști. Cuvântul „oratoriu”, în limba latină *oratorium*, înseamnă „sală de rugăciune”. Oratoriile au devenit extrem de populare la începutul secolului al XVII-lea în Italia, fiind interpretate în timpul Postului Paștelui. Oratoriul se deosebește de cantată prin dimensiuni mai mari și subiect dramatic. Cel mai renumit autor de oratorii este considerat compozitorul german George Frideric Handel, faimos pentru oratoriul său „Messiah”. A scris numeroase alte oratorii pe teme laice inspirate din mitologia greacă și cea romană.

Audiază!

- Audiază fragmentul „Aleluia” din oratoriul „Messiah” de G.Fr. Handel.
- Fredonează melodia acestui fragment.
- Caracterizează elementele de limbaj prin care este reprezentată starea de spirit în muzica corului „Aleluia” de G.Fr. Handel.

Hans Memli. Îngerii cântând

Corul Aleluia

Allegretto

Muzică: Georg Friedrich Händel

A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, etc.

A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, A - le - lu - ia, A - le - lu - ia,

Interpretați!

- Învățați și interpretați colindul pascal „O, ce Paști mari și frumoase!”
- Exersați interpretarea melodiei colindului cu ison – un procedeu de interpretare artistică, în care se execută un sunet prelungit, spre exemplu sunetul „Do”.

O, ce Paști mari și frumoase!

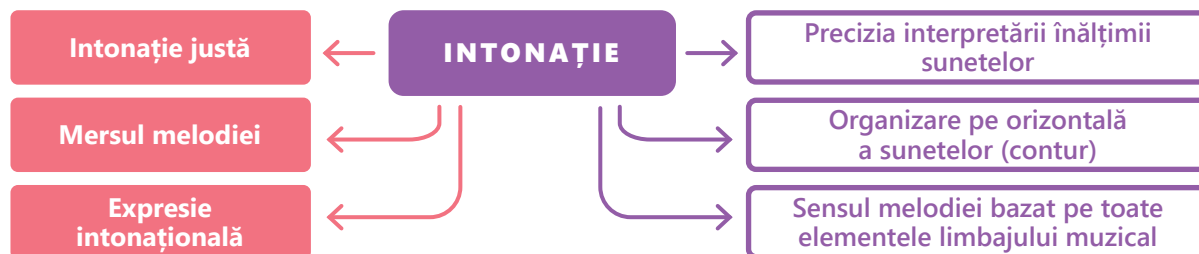
(Colind pascal din Bucovina)

Andante, molto cantabile

O, ce zi - le lu - mi - noa - se, O, ce Paști mari și fru -
 moa - se. O, ce zi - le mari, ves - ti - te, O, ce
 Paști noi și sfin - ți - te! Sla - vă Dom - nu -
 lui, Sla - vă Dom - nu - lui!

Te provoc!

- Stabilește și reprezintă pe caiet structura genului de oratoriu.
- Deosebește genul de cantată de genul de oratoriu.
- Alcătuieste o listă a celor mai recunoscute cantate și oratorii create de compozitorii diferitor țări, în diverse perioade istorice.
- Descoperă sensurile cuvântului „intonație” în muzică după figura de mai jos.

Expresivitatea și descriptivitatea muzicii în genurile instrumentale

Muzica este expresivă prin intonația irepetabilă a melodiei. Celelalte elemente de limbaj muzical (ritm, tempo, dinamică, timbru, mod ș.a.) completează exprimarea caracterului melodiei. **Descriptivitatea muzicii** este capacitatea de a reprezenta, imita, descrie „povești” prin sunete un conținut – o imagine: viața unui om sau a unei societăți, tablou de natură, anotimpuri, fenomene ș.a. Diverse stări emoționale și idei sunt exprimate și descrise în genurile instrumentale: sonată, concert, cvartet, suită, simfonie.

Expresia intonațională a muzicii poate fi sugerată nu numai de elementele de limbaj, dar și de numărul, componența interpreților. Spre exemplu: melodia interpretată la un singur instrument poate exprima ideile și trăirile unui personaj, iar melodia interpretată de un grup mare de instrumente poate exprima opinia unui grup de oameni: prieteni, familie, popor.

E bine să mai știi!

Genul instrumental sonata a apărut în opoziție cu genul vocal cantat. Spre deosebire de alte genuri instrumentale, sonata se interpretează la un instrument. Sonatele destinate vioarei se acompaniază la pian. Mesajul muzical interpretat la un instrument solo sugerează trăirile, gândurile, faptele și visele unui personaj.

Ludwig van BEETHOVEN. Sonata pentru vioară și pian nr. 5 în fa major Primăvara

Sonata este una dintre celebrele creații ale compozitorului Ludwig van Beethoven. În prima mișcare *Allegro* sună două teme muzicale care nu creează dramatism, dar exprimă starea de spirit a oamenilor la venirea primăverii: prima temă este o cantilenă plină de lirism senin, executată succesiv la vioară și pian, emană multă armonie și căldură sufletească; a doua temă exprimă admirație și încântare adresată lumii exterioare – naturii.

Aplică!

- Audiază prima mișcare (*Allegro*) din Sonata pentru vioară și pian nr. 5 în fa major „Primăvara” de L. van Beethoven.
- Compară expresivitatea temei muzicale executate la vioară și pian din Sonata „Primăvara” de L. van Beethoven.
- Reprezintă grafic conturul melodiei de la debutul acestei piese.
- Sesizează și explică momentul sunării muzicii în tonalitate minoră în mijlocul mișcării *Allegro* din sonata studiată.
- Comentează spusele filosofului Aristotel: „Muzica reproduce însuși caracterul uman”.

E bine să mai știi!

Genul de concert a culminat în creația compozitorului italian Antonio Vivaldi. Pe baza realizărilor lui A. Corelli, A. Vivaldi a stabilit o formă ciclică în 3 părți pentru *concerto grosso*, evidențiind partea virtuoză a solistului. A creat genul concertului instrumental solo, a contribuit la dezvoltarea tehnicii virtuozității viorii. Stilul muzical al lui A. Vivaldi se distinge prin generozitate melodică, dinamism și expresivitate a sunetului, transparența scrisului orchestral, armonia clasică.

Concertele lui A. Vivaldi au servit drept modele ale genului concertistic pentru mulți compozitori europeni, fiind o etapă în formarea unei simfonii clasice. Genul de concert se constituie din trei mișcări contrastante: repede – rar – repede. În cadrul unui program de concert, când se interpretează integral un concert, nu este obișnuit să se aplaude între părțile constitutive, deoarece imaginea muzicii este întruchipată în mesajul emoțional și ideatic al tuturor părților componente. Dezvoltarea imaginii muzicale în genul de concert se bazează pe principiul contrastului.

Aplică!

- Audiază prima mișcare din Concertul „Primăvara” de A. Vivaldi.
- Fredonează sub formă de dialog teme muzicale din prima mișcare a Concertului „Primăvara” de A. Vivaldi cu ajutorul unor onomatopee (la-la, pa-pam, ti-ta).
- Studiază și reprezintă conturul melodic la muzica primei mișcări a Concertului „Primăvara”.
- Explică prin ce mijloace muzicale a transmis compozitorul trezirea naturii în Concertul „Primăvara”?

Antonio VIVALDI. Concertul *Primăvara* din ciclul de concerte pentru vioară și orchestră *Anotimpurile*

Una dintre cele mai cunoscute compoziții muzicale în stil baroc este ciclul de concerte „Anotimpurile”. Fiecare concert poartă titlul unui anotimp descriind imaginea naturii și ocupațiile oamenilor în respectivul anotimp. În muzica concertelor domină descriptivitatea: limbajul muzical, prin coloritul timbral, contrastul dinamic, repetările ideilor muzicale și altele, ne transmite sentimentul vesel al sosirii primăverii, descrie cum natura se trezește, păsările zglopii cântă în crâng, pâraiele șușotesc, din depărtare bubuie tunetul.

A. Vivaldi a scris „Pastel” pentru această muzică, astfel încât oamenii puțin familiarizați cu limbajul muzical să poată recunoaște în muzică toate culorile primăverii. Dezvoltarea imaginii muzicale din Concertul „Primăvara” se bazează pe juxtapunerea sunetului viorii – solo – cu sunarea orchestrei la *tutti* (cântat de întregul ansamblu).

- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Vals de primăvară” de A. Kos-Anatolsky.
- Elaborați un desen ritmic potrivit pentru acompanierea melodiei acestui cântec.
- Improvizați mișcări plastice cu eșarfele colorate, potrivite caracterului dansant al piesei.

Vals de primăvară

Versuri și muzică: Anatoli Kos-Anatolsky

Traducere: Vitalie Filip

Allegro

1. Când cu-cul cân - ta - rea mă - ias - tră, În - ce - pe în
 crân - gu - n - ver - zit, Pe da - tă des - chid eu fe - reas -
 tra Și stau de - l as - cult ca vră - jit. Cu - cu
 Cu - cu De vre - me fru - moa - să și bu - nă,
 Cu - cu Cu - cu Cu - cu Să ne bu - cu -
 răm îm - pre - u - nă. 2. Doi - va - ra!
 3. Doi -

2. Doinesc păsările toate,
 De triluri suntem fermecați,
 Prin geamuri ne văd de departe
 În bănci cum ședem aplecați.
 Cirip (cirip), cirip (cirip),
 leșiți mai curând toți afară,
 Cirip (cirip), cirip (cirip),
 Cu noi să - ntâlniți primăvara!

3. Răsună sub zarea curată
 Al cucului cânt repezit.
 În crâng după lecții îndată
 Și noi vom pleca negreșit.
 La - la (la - la), la - la (la - la),
 În verde podoabă ni - i țara,
 La - la (la - la), la - la (la - la),
 Cu drag întâlnim primăvara!

Audiază!

Repertoriu:

- Luigi BOCCHERINI, piesa „Menuet”, mișcarea a III-a din Cvintetul de coarde, E-dur, op. 11, nr. 5.
- Ludwig van BEETHOVEN, Sonata pentru pian „Patetica nr. 8”, op.13, mișcarea a II-a și a III-a.
- Frédéric CHOPIN, piesa „Vals”, nr. 2, în si minor, op. 69.

Cântați!

- Învățați și interpretați cântecul „La Moldova” de T. Zgureanu.
- Observați cum se grupează duratele în desenul ritmic al cântecului „La Moldova” și notați-le pe caiet.
- Realizați un dialog, interpretând alternant o frază muzicală și desenul ritmic al melodiei pe durata unei fraze din cântecul „La Moldova”.

La Moldova

Versuri: Agnesa Roșca
Muzică: Teodor Zgureanu

Moderato

1. La Mol-do-va naș-te prun-cul și co-pa-cul, Frun-za dăi-nu-i - rii
de ba-la-dă stea-gul, La Mol-do-va naș-te im-nul său și scu-tul,
Vi - i - to-rul ca - re es - te și tre-cu - tul. La Mol-do-va naș-te
tot ce-n piept cu-vân-tă, De a-ce-ia-i dul-ce, de a-ce-ia-i sfân - tă,
La Mol-do-va naș-te în - suși i - de - a - lul, Cum din ma-re pu - ruri
plin de ste-le va - lul. **Coda**
La Mol - do - va! La Mol - do - va!

2. La Moldova naște zi cu zi și roua,
Lacrima și dorul, leagăn tuturoră,
La Moldova naște bucuria, chinul,
Și de veacuri grele doina și suspinul.
La Moldova naște floarea de pe coastă,
Dalba primăvară și iubirea noastră,
La Moldova zice ieri și azi, și mâine,
Cum e frământată azima-n țărâne.
3. La Moldova zice cine-au fost străbunii,
Ce-au dat piept cu moartea de sunt vii cărbunii,
La Moldova zice chiar și-o pitulice
De-acest grai de codri, de-acest grai de spice.
La Moldova zice cât va fi-n cer soare
Vor rodi din țărână firi nemuritoare...
La Moldova zice cât va fi-n cer soare
Vor rodi din țărna-i firi nemuritoare.

Genurile muzicii dramatice

Teatrul muzical este o formă de teatru care combină muzică, cântece și dans. Cele mai răspândite genuri de muzică scenică sunt *baletul* și *opera*. Vorbele și pașii de dans, asociate cu sunetele, melodia și ritmul, capătă un plus de frumusețe, expresivitate și ajung mai ușor la public. Pentru compozitor nu este ușor să găsească timbrul, ritmul potrivit pentru a descrie trăirile, caracterul personajelor, atmosfera în care se desfășoară acțiunea. Prin muzică se ajunge la o expresivitate și la un mesaj la care cuvântul rostit, gestul sau artele plastice, fiecare luate separat, pot doar visa. Expresivitatea muzicii înaripează emoțiile și fantezia.

Un spectacol de operă sau balet începe cu o introducere orchestrală – uvertură care sună cu cortina închisă, având ca scop crearea unei dispoziții și pregătirea publicului pentru receptarea acțiunilor. În operă și balet, prin muzică se depășește înțelesul concret al cuvântului. La baza unui spectacol de balet și operă stă o creație literară. Genul de balet își trage originea din Franța (sec. al XV-lea), iar cel de operă – din Italia (sec. al XVI-lea).

Regele Soare – Ludovic al XIV-lea, protectorul artei

Jean-Philippe RAMEAU
(1683–1764)

Rondo din opera-balet *Indiile galante*

Jean-Philippe Rameau a fost un compozitor și clavecinist francez, supranumit „Bach al Franței”. Ocupând rolul de compozitor la curtea regelui Ludovic al XIV-lea,

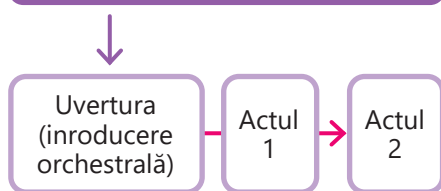
J.-Ph. Rameau a devenit celebru în toată Europa pentru virtuozitatea compozițiilor sale și crearea unui nou stil de operă cu scene de balet.

Rondoul „Les sauvages” (Sălbaticii) sună în actul 4 al operei-balet „Indiile galante” și este o scenă de balet. Inițial a fost compusă ca piesă pentru clavecin și face parte din „Suita nr. 5”. Compoziția are forma de rondo ABACA cu ritm dansant. Melodia conține elemente de imitație și exprimă o stare de spirit a unui grup mare de oameni.

Audiază!

- Audiază rondoul „Les sauvages” în varianta pentru clavecin și ca scenă din actul 4 al operei-balet „Indiile galante” de J.-Ph. Rameau.
- Descoperă și caracterizează expresivitatea melodiei în fiecare element al formei de rondo din scena de balet „Les sauvages” de J.-Ph. Rameau.
- Fredonează melodia refrenului din piesa „Les sauvages”.
- Vizionează spectacolele de operă și balet de pe pagina electronică a proiectului „Clasic e fantastic!”.

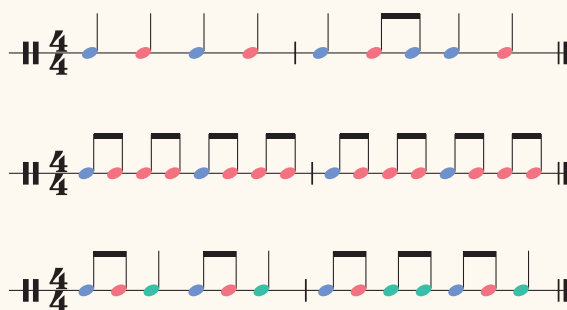
Structura spectacolului de operă și balet

Te provoc!

- Exersează variantele de emisie sonor-artistică cu pixul, redată de desenele ritmice din dreapta, după reperele: (a) culoarea albastră reprezintă lovitura în masă cu nodul poneului; (b) culoarea roz – lovirea ușoară cu vârful pixului în masă; (c) culoarea verde – așezarea pixului în poziție orizontală pe masă.
- Acompaniază expresiv cu pixul piesa „Les sauvages” de J.-Ph. Rameau, potrivit desenele ritmice la varietatea melodiilor cu formă de rondo.

Tema refrenului din rondoul *Les sauvages*

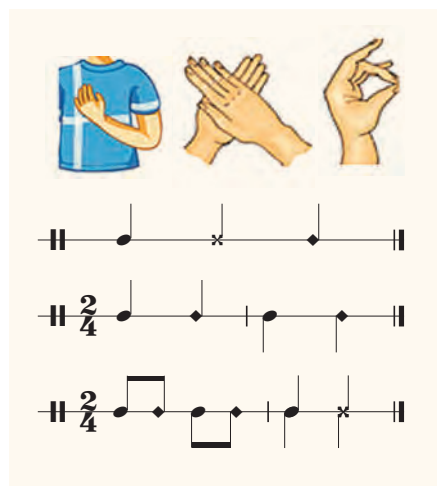
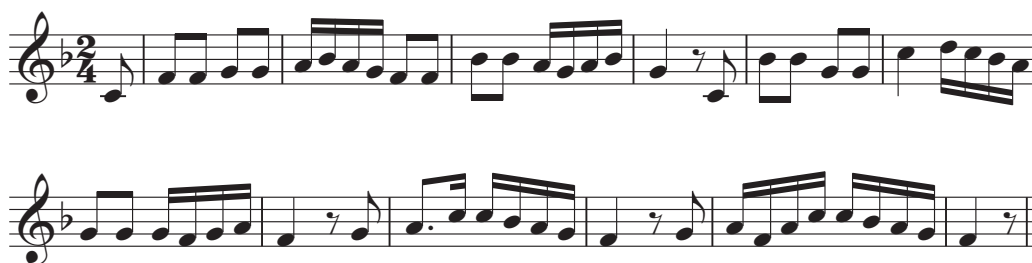
Wolfgang Amadeus MOZART. Opera *Flautul fermecat*

Opera „Flautul fermecat” este considerată cea mai bună creație a genului de operă-basm, de origine germană, care, în loc de recitativ (dialog cântat), folosește dialogul vorbit. „Flautul fermecat” este una dintre cele mai apreciate și cântate opere din lume. Această operă este o expresie a credințelor spirituale profunde ale lui W.A. Mozart, legate de căutarea înțelepciunii și virtuții.

Aria lui Papageno din actul doi exprimă dorința acestui personaj de a-și găsi consoarta. Melodia are caracter dansant, o construcție simetrică a frazelor-întrebare și a frazelor-răspuns. Aria lui Papageno este însoțită de sunetele clopoțeilor și timbrul flautului. Chipul lui Papageno este un personaj antipod cu principele Tamino.

Audiază!

- Studiază independent conținutul libretului la opera „Flautul fermecat”.
- Determină lista personajelor operei „Flautul fermecat” și clasifică-le după: (a) caracterul pozitiv sau negativ; (b) timbrul vocilor.
- Audiază aria lui Papageno, duetul Papageno – Papagena și corul clopoțelilor din opera „Flautul fermecat” de W.A. Mozart.
- Fredonează melodia ariei lui Papageno și caracterizează starea de spirit a personajului.
- Studiază legenda din dreapta și învață să acompaniezi melodia ariei lui Papageno cu elemente de percuzie corporală.

Melodia ariei lui Papageno *Ein Mädchen oder Weibchen***Te provoc!**

- Completează figura de mai sus cu exemple de creații muzicale studiate pe parcursul anului de studii.
- Învățați și interpretați expresiv cântecul „Coarda colorată” de V. Vilinciuc.
- Exersați interpretarea acompaniamentului vocal-coral pentru melodia cântecului după modelul din primele patru măsuri din note.
- Modelează planul de interpretare artistică a cântecului „Coarda colorată”.
- Realizează evaluarea culturii cântului în baza unor criterii de succes stabilite din timp.

Coarda colorată

Versuri: Grigore Vieru
Muzică: Valentin Vilinciuc

Allegro

Hop, hop, hop, și-așa! Hop, hop, hop, și-așa!

Hop

F B C7 F

1. Co-lo-n za - riș - te în grâu, La, la, la, la, la, la, la, la.
In - tră ploa-ia pân' la brâu, La, la, la, la, la, la, la, la.

dm gm A7 dm

Ho - pa, ho - pa pe o - gor, La, la, la, la, la, la, la, la.

dm gm A7 dm

Joa - că ea în - tr-un pi - cior, La, la, la, la, la, la, la, la.

2. Spicul cum vede-n ce fel,
Hai să joace-atunci și el.
Și se iau la întrecut
Cine ține-așa mai mult.
Peste luncă în hârtop
S-a dus ploaia hopa-hop!
Și pe cerul limpezit
Curcubeul a zâmbit.

3. Prindeți capetele lui,
Mai frumoasă coardă nu-i!
Învârtiți-l ușurel,
Cine sare peste el?
Uite, eu, uite, eu,
Eu sar peste curcubeu.
Hop o dată, dă dăori,
Pân' la soare, pân' la nori.

JOC MUZICAL: „Corpul meu e metronom!”

1. Se formează un cerc.
2. Se reprezintă mișcarea metronomului la măsura de patru timpi astfel: primul timp – pas lateral spre stânga/dreapta, al doilea timp – lovituri cu mâinile pe picioare, al treilea timp – lovituri ușoare cu mâinile în piept, al patrulea timp – bătăi din palme.
3. Se utilizează muzica piesei „Contredance nr. 12” de L. van Beethoven.

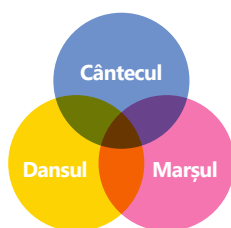
PROIECT INDIVIDUAL „Arborele genurilor muzicale”

Clasifică genurile muzicale reprezentându-le pe arborele desenat pe o foaie de hârtie după modelul alăturat. Explică deosebirile dintre genurile muzicale.

EVALUARE

4

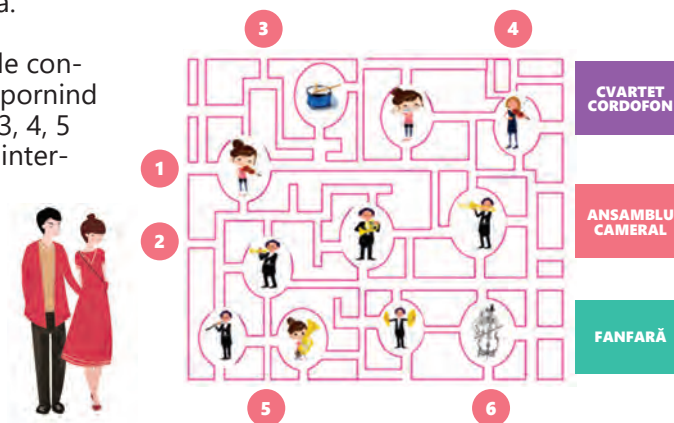
- ① Identifică elementele comune dintre cântec, dans și marș pe exemplul pieselor studiate, utilizând diagrama Venn. Urmează indicațiile: 1. În fiecare cerc, notează trăsăturile specifice genurilor primare – cântec, dans, marș. 2. În părțile cercurilor care se suprapun, notează elementele comune. 3. Explică asemănările, diferențele și legăturile dintre cântec, dans și marș în temeiul pieselor studiate.

- ② Completează pe caiet casetele din tabelul de mai jos.

Creațiile muzicale audiate		
Genuri primare	Genuri vocale	Genuri instrumentale

- ③ Stabilește valoarea de adevăr (adevărat sau fals) în enunțurile date:
- Vocile umane sunt mijloacele cu care se interpretează genurile vocale: cântecul, cantata, oratoriul, misa etc.
 - Experiențele muzicale colective și individuale ale oamenilor, manifestate prin cânt, dans și defilare, au dat naștere celor mai cunoscute genuri muzicale primare – cântecul, dansul și marșul.
 - În genurile instrumentale, melodia interpretată la un singur instrument poate exprima ideile și trăirile unui personaj, iar melodia interpretată de un grup mare de instrumente poate exprima opinia unui grup de oameni.
 - Simbioza mai multor arte reprezintă mijloacele prin care se interpretează genurile muzicii dramatice: sonata, concertul, cvartetul, simfonia etc.
 - Un spectacol de operă sau balet începe cu o introducere orchestrală, care sună cu cortina deschisă.

- ④ Găsește drumul spre sala de concert în imaginea alăturată, pornind de la un punct inițial (1, 2, 3, 4, 5 sau 6), în care muzica este interpretată de:
- A. un cvartet cordofon;
B. un ansamblu cameral;
C. o fanfară.

MARINA MORARI
PAVLINA ZAVATIN

Educație muzicală

Manual pentru clasa a V-a

